

נועים אליעזר

בנין שקבלת הדם צריכה להיות באותו פר שהיה כבר

ולקח הכהן המשיח מדם והביא אותו אל אהל מועד (ויקרא ד', ה').

שיטת רש"י בסוגיא דזבחים כ"ה ע"ב

א) בזבחים (כ"ה): איתא, אמר רבי זירא אמר רבי הצורם אוזן הפר ואחר כך קיבל דמו פסול שנאמר ולקח מדם הפר שהיה כבר. - ורש"י ביאר דילפינן מקרא דכתיב בקבלת הדם של פר החטאת של כהן המשיח ולקח הכהן המשיח מדם הפר, ומהפר משמע שצריכה קבלת הדם להיות באותו פר שהיה כבר בשעת השחיטה, וכשם שבשעת השחיטה נפסל פר שאזנו פגומה משום מום, כמו כן נפסל בעל מום גם בשעת קבלה.

שיטת הרמב"ם

ב) אמנם ברמב"ם (פ"א מפסולי המוקדשין הלכה כ"ט) מבואר דדוקא חסרון אבר פוסל בשעת קבלה, וצורם אוזן פר היינו תלישת אזנו. אבל משום מום אינו נפסל, ועדיין הוא בכלל פר שהיה כבר, בשעת שחיטה. שהרי גם בלא מום השתנה על ידי השחיטה, ושוב אינו אותו הפר. וזהו דנקט הרמב"ם דדוקא על ידי חסרון גמור של אבר הוא יוצא מכלל פר שהיה כבר.

דברי הרמב"ם

דהנה ז"ל הרמב"ם: "בהמה שחסר מאיבריה כל שהוא אחר שחיטה קודם קבלת הדם נפלסה, אפילו צרם באזנה קודם קבלה הרי זה לא יקבל, שנאמר ולקח מדם הפר, שיהיה שלם כולו בשעת קבלה. ואם קיבל מן החסרה וזרק הרי זה פסול". עכ"ל.

הערת ה"מנחת חינוך" בדברי הרמב"ם

ג) והנה במש"כ הרמב"ם "אפילו צרם באזנה כו", העיר ה"מנחת חינוך" (מצוה רפ"ח סק"ג)

דהא צרימת אוזן הוא מום ככל המומין, ומה החידוש המיוחד שיש כאן שעל זה כתב "אפילו".

הוכחת מרן רי"ז הלוי מהרמב"ם

והנה מרן רי"ז הלוי הוכיח מדקדוק זה דאין הפסול בזה מתורת מום שנתחדש בזה דמום פוסל גם לאחר שחיטה, אלא הפסול הוא במה שחסר ממה שהיה, ולכן כתב הרמב"ם דאפילו חסרון קטן כמו צרם באזנה גם זה הוי חסרון הפוסל.

בדקדוק דברי הרא"ש פ"ה

דבכורות סי' י"א

ד) והנה הרא"ש (פ"ה דבכורות סימן י"א) כתב להוכיח דצורם אוזן הוי מום מובהק ושוחטין עליו בכור בגבולין גם בזמן הזה, מהא דנזכר צרימת אוזן בכל מקום שרצו להזכיר מום, משמע שהוא מום מובהק. והביא כמה מקומות שנזכר צרימת אוזן בתורת מום, ולא הזכיר גם מכאן. - ובהכרח דהביאור הוא כמ"ש מרן רי"ז הלוי, דהכא הוא מתורת חסר, ונקטו צורם אוזן דגם בזה הוי חסרון קטן, ואפילו הכי פוסל. אבל אין הכרע מזה דצורם אוזן הוי בכלל מום מובהק.

בדקדוק דברי הרמב"ם

פ"א מפסוהמ"ק הי"ג

ה) והנה בשיטת הרמב"ם מדוקדק הכי, שהרי בדין פסול שנה עד הזריקה, כתב הרמב"ם (פ"א מפסולי המוקדשין הלכה י"ג) בעיקר דין שנים בקרבנות. אבל את הפסול מום דלאחר שחיטה לא כתב הרמב"ם בהלכות איסורי מזבח בעניני בעל מום, אלא כתבו בהלכות פסולי המוקדשין הנ"ל. והיינו משום דאם נעשה בן שנה לפני זריקה אינו פסול מחודש, אלא דזה עיקר הדין דשנה היא עד הזריקה, ואילו פסול דחסר בין שחיטה לקבלה אינו בכלל פסול בעל מום

אלא דין מחודש דפסול חסר בין שחיטה לקבלה, ולכן לא כתבו הרמב"ם בכלל בעל מום.

בתוספתא פ"ח דקרבנות ה"ו

ו) והנה מתבאר לפי זה התוספתא (פ"ח דקרבנות ה"ו) דשנינו, חתך את הראש בבת אחת קיבל מן הראש פסול מן הגוף כשר. - ויעווי"ש ב"חסדי דוד" שהקשה דיפסל כל הקרבן מדינא דמום בין שחיטה לקבלה. - אכן לפי מה שנתבאר אתי שפיר, דהא כשחתך את הראש אין זה מום, דמום חשוב רק אם יש גגם לבהמה והיא יכולה להמשיך לחיות רק שהיא פגומה, אבל אם הבהמה קיבלה מכת מות אין זה מום אלא היא מתה, ולכן בחתיכת הראש מהגוף אינה נחשבת בעלת מום.

בדברי ה"אור שמח"

ז) ויסוד לזה מתבאר בדברי ה"אור שמח" (פכ"ג דשבת ה"א) דאם הורג בהמה בידיים אינו עובר באיסור מטיל מום בקדשים. - והא דאמרין בע"ז (י"ג): (ולישויה גיסטרא כו', רבא אמר מפני שנראה כמטיל מום בקדשים, ומשמע דגם אם הורגה בכך הוי בכלל מטיל מום, יעווי"ש באו"ש שפירש הגמ' באופן אחר על פי פירוש רבינו חננאל שם. - וה"אור שמח" קמייירי לענין דאין בזה איסור הטלת מום. - אכן משנ"ת הוא גם לענין פסול מום דמכיון דמתה אינו מום לענין פסול, והוא כשר.

בפסול צורם אוזן בין שחיטה לקבלה

ח) אמנם זהו דוקא אם נימא דפסולו של צורם אוזן בין שחיטה לקבלה הוא מתורת מום, כהאי גוונא שייך לומר דכיון דהורגה בכך אינו בכלל מום. אבל אם נימא דהוא מטעם חסר, ליכא נפק"מ בין אם נשאר חיה או מתה, דהא מכל מקום כיון שנחתך הראש מהגוף הרי הוא חסר ויפסל בכך.

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי
מס' 580442473 (ע"ר)

לעמותה אישור מס הכנסה
לפי סעיף 46
לפקודת מס הכנסה.

משרד:

רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,
טל/פקס: 03-5785091

דוא"ל:

chekermishpat@gmail.com

Chikrei Mishpat Institute

Office:

21 Harav Kotler St.
Bney Brak

Tel / fax: 03-5785091

בתוס' בב"ק ע"ז ע"א

(ט) ויעוי' בב"ק (ע"ז). בתוד"ה שחיטה כו' דמום דלאחר מיתה לא חשיב מום. ועל' רש"י במעילה (ב:) ד"ה כמאן דתקינן.

בסוגיא דחולין כ"ז ע"א

(י) והנה בחולין (כ"ז). איתא, לפי שנאמר (ויקרא א', ו) והפשיט את העולה ונתח, אין לי אלא נתחים שישנם בכלל הפשטה, מנין לרבות את הראש שכבר הותז ת"ל את ראשו כו', ופירש רש"י מנין לרבות בכלל עריכה גם את הראש שאינו בכלל הפשטה שהרי הותז בשחיטה, דכיון דנחתכו סימנין קרי ליה הותז מפני שכל חיותו תלוי בהן וכמנח בדיקולא דמיא. ע"ש. - ולפי זה י"ל דאם יחתכו את המפרקת של הבהמה לאחר שחיטה יהיה בכלל בעל מום בכך, מכל מקום בדינא דחסר י"ל דמכיון דחשיב הראש כהותז בשחיטה, לכן בחתיכת המפרקת לאחר שחיטה אין בזה תורת חסר, דהא גם לפני חתיכת המפרקת היה נחשב הראש כהותז מהגוף.

בביאור סברת התוספתא

(יא) ובזה יתבאר סברת התוספתא דאם חתך הראש מהגוף לא נפסל בכך מתורת חסר בין שחיטה לקבלה, וכשר.

בקושיית ה"מקדש דוד"

(יב) והנה בסוגיא דחולין (כ"ז). הנ"ל אמרינן הטעם דלא לשווי גיסטרא, ורש"י בלישנא קמא פירש שלא לחתוך את הראש בשחיטה. - והמרדכי שם הקשה דלמה לא יחתוך את הראש. - ובספר "מקדש דוד" (סימן ז' סק"ב) יישב שיטת רש"י, דהתם מייירי בקדשים ואם יחתוך את הראש הוי מום בין שחיטה לקבלה. - אולם הקשה מהתוספתא (פ"ח דקרבנות ה"ו) דליכא בזה פסול משום מום בין שחיטה לקבלה. - וצ"ל דמה שפירש רש"י כן הוא לפני שידענו את הסברא דהראש נחשב דניתז בשחיטה, ולכן יש בו פסול של חסר בין שחיטה לקבלה בחתיכת הראש מהגוף. אבל למסקנא דהראש כבר נחשב ניתז בשחיטה עצמה אין לפסול את חתיכת הראש מהגוף.

בביאור דברי התוספתא

(יג) ובעיקר הא דשנינו בתוספתא (פ"ח דקרבנות ה"ו) דאם נחתך הראש מהגוף אין בזה פסול צורם אוזן בין שחיטה לקבלה, יש לחקור האם לאחר שהראש נחתך מהגוף צרם את אוזנו האם יפסל. - ובפשוטו נפסל מפני דסוף סוף אינו פר שהיה כבר.

בשיטמ"ק בזבחים כה ע"ב, ובחקירת ה"זבח תודה"

ויעוי' בשיטמ"ק בזבחים (כ"ה): באות כ"ו שכתב דאף על פי דלענין הולכה יש פסול דצורם אוזן לאחר שחיטה ולא רק בקבלה, הואיל והולכה לא תפקע מכלל קבלה. - וב"זבח תודה" חקר בזה לענין הולכה, ד"ל דהתורה לא הקפידה אלא רק בשעת קבלת הדם שיהיה מהפר שהיה כבר, אבל אחר קבלה כיון דקיי"ל דאפילו אספו מן הארץ כשר אם כן לא בעינן שיהיה מהפר. והיינו דקבלת הדם היא מהפר כשחיטה, אבל הולכה וזריקה אינם עבודות מהפר, ומה הנפק"מ בין אם הבהמה שלמה או חסירה בשעת עשיית עבודות אלו. - ולפי דברי ה"זבח תודה" דגדר הפסול הוא מחמת דעבודת הקבלה היא מהפר, ולכן בעינן שיהיה הפר שלם בשעת הקבלה, אם כן כשחתך את הראש מהגוף לגמרי תו לא יפסול מום בראש הואיל ובזה אין הקבלה גם מהראש, דהא אם קיבל מהראש פסול, ורק אם קיבל מהגוף כשר, כדשינו בתוספתא הנ"ל.

נועם אליעזר

צו

❖ בהוצאת תרומת הדשן

ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן (ויקרא ו', ג').

בשיטת הרמב"ן במלחמות דתרומת הדשן היא ככל העבודות

(א) הנה ביומא (י"ב:) דרשינן בהא דכתיב בפרשת צו (ויקא ו', ג') ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן, דמקרא "ילבש" שמעינן להביא מצנפת ואבנט להרמת הדשן. - והרמב"ן במלחמות ביומא (א' ע"א מדפי הרי"ף) כתב, דאי אפשר שידשן הכהן הגדול, משום דאם כן יהיה צריך לבגדי זהב אחרים, כדתני דבי ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו. ע"ש. וחזינן דס"ל להרמב"ן שאם היה הכהן גדול מדשן, היה צריך לזה בגדי זהב, וזה אי אפשר, משום

דלא שייך בבגדי זהב בגדים פחותים. והיינו, דמקרא דילבש ילפינן דתרומת הדשן הוי ככל שאר העבודות שהן טעונות ארבעה בגדים, וממילא אם היתה נעשית על ידי כהן גדול היתה טעונה שמונה בגדים.

בדעת ה"חובת הלבבות" דאין זה מדין ארבעה בגדים האמור בכל העבודות

(ב) אמנם שמעתי ממו"ר מרן הגרי"מ פיינשטיין זלה"ה, דב"חובת הלבבות" (שער הכניעה פרק ו', בהנהגה השביעית שראוי לנהוג בה בעל הכניעה), מפורש דפליג על דברי הרמב"ן, וס"ל דמצות הכהן גדול להוציא את הדשן בכל יום, ומכיון שאי אפשר להוציא את הדשן בבגדי זהב, דהא בעינן לזה בגדים פחותים, ובבגדי זהב לא שייך בגדים פחותים, בהכרח צ"ל דס"ל ל"חובת הלבבות" דאפילו דילפינן מקרא דילבש דתרומת הדשן טעונה נמי מצנפת

ואבנט, מכל מקום אין זה דין ארבעה בגדים האמור בכל העבודות, אלא ריבוי מיוחד הוא דתרומת הדשן טעונה מצנפת ואבנט, מלבד הכתונת והמכנסים המפורשים בקרא, ואם כן בכהן גדול נמי סגי בארבעה בגדים אלו לתרומת הדשן, ושפיר אפשר שהכהן גדול יעשה את תרומת הדשן בבגדי כהונה פחותין.

דברי ה"חובת הלבבות"

(ג) דיעווי"ש ב"חובת הלבבות" הנ"ל, שכתב: "שיראה לבני אדם הכניעה, ויניח הגבהות לכבוד הבורא, ויעזוב הגדולה והיקר והזהירות על נפשו בעת שהוא עושה לאלקים יתברך כו', כמו שאמר הכתוב על אהרן, על גדולת מעלתו והרים את הדשן, וחייבו הבורא להוציא את הדשן בכל יום תמיד, להשפל ולהסיר הגבהות מלבו". עכ"ל.

פסח

❖ בישלו בליל הסדר לצורך שביעי של פסח

שאלה:

הניע אורח לבית להתארח בליל הסדר, וכשראו שאין מספיק אוכל בשבילו, העמידו קדירה על האש ובישלו תבשיל ביום טוב ראשון של פסח. אך מיד לאחר מכן נתכוונו שיהיה לצורך שביעי של פסח, כיון שבשעה שהניח את התבשיל על גבי האש לבשלו נודע לו שהאורח הוא גוי שעומד להתגייר בחול המועד פסח, ומאחר שאסור לבשל לצורך גוי ביום טוב החליטו שהתבשיל יהיה לצורך חג שביעי של פסח. האם עשו כראוי.

ובמו כן נסתפקו לענין ברכת שהחיינו של האורח, האם יחזור ויברך לאחר שיתגייר שהחיינו על היום טוב.

תשובה:

התבשיל נתבשל כראוי. ולענין ברכת שהחיינו יברך הגר לאחר שיתגייר בחול המועד.

נימוקי התשובה

הנה בענף א' יתבאר דהיתר עשיית מלאכה ביום טוב הוא כשעושהו לצורך היום טוב עצמו. – ובענף ב' יתבאר דהמשנ"ב בשער הציון (סימן תק"ג סק"ג) חקר האם מותר לבשל ביום טוב ראשון וכונתו בשביל יום השביעי, דלכאורה הרי יכול לעשותו בחול המועד, דובר שאינו מפיג טעם כשעושהו בערב יום טוב לא הותר לעשותו ביום טוב. – ואף על פי שבאמת אינו לצורך היום, ולכאורה אין בזה היתר עשיית מלאכה ביום טוב, ובפסחים (מ"ו:) מבואר בפירוש רבינו חננאל דבכהאי גוונא איכא איסור דאורייתא. וכ"מ ברש"י שם.

והנה ה"מגן אברהם" (בסימן תע"ג סק"א) כתב שאם שכח לומר שהחיינו ביום טוב ראשון של פסח, יכול לברך כל שבעת הימים. והוא הדין בכל יום טוב. וה"חק יעקב" (שם סק"א) כתב דהוא הדין בעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה. וה"אליה רבה" (סימן תצ"ד סק"ד) השיגו, וגם ב"שער הציון" (סימן תע"ה סק"ה) הקשה על ה"חק יעקב" הנ"ל. ובתשו' "ראשית ביכורים" (ח"ב סימן ד') יישוב קושיית האליה רבה על דברי החיי אדם, והוכיח דהחייב הוא רק ביום ראשון, ומי שלא נתחייב בראשון אין עליו חיוב ברכה זו בשאר ימים. – ויתבאר בענף ג' שה"ראשית ביכורים" חקר היאך הדין בגר שנתגייר האם יברך שהחיינו. ובעל ה"ערוך לנר" בספרו "ביכורי יעקב" (סימן תרל"ז סעיף א', בתוספת ביכורים) כתב דגר יברך שהחיינו על הרגל אף על פי שלא ציפה אליו שלשים יום, אבל מי שנתגייר ברגל לא יברך שהחיינו על אותו רגל. – ויתבאר בענף ד' דין גר שנתגייר בסוכות לענין סוכה הראויה לשבעה.

ביאור נימוקי התשובה

ענף א'

בהיתר עשיית מלאכה ביום טוב כשעושהו לצורך היום טוב

שהותר מדין עשה דוחה לא תעשה שייך בו מתוך. - ויעוי' ב"אור שמח" (פ"א מיום טוב ה"ד), ובספר "ישועות יעקב" (סימן תצ"ה סק"ב) שנתקשו בדבריו. ועי' ב"קובץ שיעורים" (פסחים אות קצ"ד).

בחינושי הרמב"ן בשבת קכ"ד ע"ב

ה) והנה הרמב"ן בחידושו לשבת (קכ"ד): כתב להתיר שחיטת נדרים ונדבות כמתוך שהותרה עולת ראיה ביום טוב. - אך י"ל דשיטת הרמב"ן דהא דהותר קרבן ראיה ביום טוב אינו מדין דחייה כקרבנות שבת, אלא מדין צורך היום.

ענף ב'

בגדר צורך היום טוב דמותר לעשות אוכל נפש מטעם הצורך

בדין המבשל מיום טוב ליום טוב אחר

ו) והנה מלאכת אוכל נפש לצורך יום טוב הותרה ביום טוב. - והמשנ"ב ב"שער הציון" (סימן תק"ג סק"ג) כתב: "ואם מבשל איזה דבר ביום טוב ראשון וכוונתו בשביל יום השביעי לכאורה בודאי שרי. אבל באמת דבר זה תליא בפלוגתא שנזכר בסימן תצ"ה (סעיף א') לענין אוכל נפש עצמו שאינו מפיג טעם אם עשאו מערב יום טוב, והכי נמי הרי היה יכול לבשל בחול המועד לצורך יום השביעי". עכ"ד.

הערה דלכאורה ה"ל איסור מלאכה דאורייתא

ז) אמנם יש לדון, דלכאורה יש בזה איסור דאורייתא, דהלא ההיתר בעשיית מלאכה ביום טוב לצורך אוכל נפש הוא דוקא במה שהוא לצורך היום, אבל כל שאינו לצורך היום אפילו שהוא לצורך יום טוב אחר, אין בזה היתר עשיית מלאכה ביום טוב.

מוכיח מפירוש רבינו חננאל בפסחים מ"ו

ע"ב דאיכא בזה איסור דאורייתא

ח) ובפסחים (מ"ו): מתבאר לפירוש רבינו חננאל, דבכהאי גוונא איכא איסור דאורייתא. - דאיתא התם, בהא דפריך לרב חסדא דס"ל דמדאורייתא מאי דשרינן לבשל מיום טוב לשבת הוא משום דצורכי שבת נעשין ביום טוב, ומכל מקום אמרינן שם דשבות קרובה התיירו שבות רחוקה לא התיירו. ופרכינן מהא דלחם הפנים שלא היה נאפה ביום טוב שחל להיות בערב שבת לצורך שבת הבאה, ואמאי הא מהתורה צורכי שבת נעשין ביום טוב, ומדרכנן הרי לא גזרו שבות במקדש. ומשני, שבות קרובה התיירו שבות רחוקה לא התיירו. ורש"י פירש, דכל זה מדרכנן,

ביאור הרמב"ן דדוקא מלאכות הנעשות ליומן מותר ביו"ט

א) הנה בהא דכתיב בפרשת בא (שמות י"ב, ט"ו) "אך אשר יאכל לכל נפש", מבואר שיום טוב קל משבת במלאכה הנעשית לצורך אוכל נפש. - והרמב"ן על התורה פרשת אמור (ויקרא כ"ג, ז') כתב דטעם היתר עשיית מלאכה לצורך אוכל נפש, הוא משום שמלאכת אוכל נפש מוגדרת כמלאכת הנאה ותענוג, ואינה נכללת במלאכת עבודה הנאמר בפסוק. - ולכאורה לפי זה הוי ליה להתיר גם לשאר צרכיו כל שהיא צורך היום, כיון דגם עשיית מלאכה לשאר הנאות הגוף אינה נחשבת מלאכת עבודה, שאם היה נחשבת מלאכת עבודה לכאורה לא היה שייך להתירה במתוך. - אכן יעויין בדברי הרמב"ן במלחמות (רפ"ג דביצה) שביאר דאף על פי שמלאכת טחינה וקצירה אינם חשובים מלאכת עבודה, מכל מקום לא התירה התורה אלא מלאכות הנעשות ליומן, ולא מלאכה שדרכה להיעשות לימים רבים. ואם נימא דביום טוב כל שאינה מלאכת עבודה דין יום טוב כחול, אם כן לא שייך לאסור מלאכה שאינה מלאכת עבודה.

דברי הרמב"ן

ב) דיעויי"ש במלחמות (רפ"ג דביצה) שכתב הרמב"ן: "אלא הוו יודעים שלא כל המלאכות הותרו ביום טוב, אלא הכשר המאכלים לאכלן, כגון אפייה וכישול וכיוצא בהן, אבל לצוד בעלי חיים שאינן ברשותו של אדם, וכן לעקור דבר מגידולו כגון קצירה ותולדותיה, אלו וכיוצא בהן אסורין, והן בכל מלאכת עבודה. אי נמי כמו שמפורש בירושלמי מניין שאן בוררין ולא טוחנין ולא מרקדין כו'. ולדברי הכל נתמעטו טחינה והרקדה שלא התירה תורה ביום טוב אלא מלאכות של יומן, כגון שחיטה אפייה וכישול, אבל אלו תיקון הם ודרך בני אדם לתקן מהם לימים הרבה, אמרה תורה יתקן כדרכו מחול ליום טוב, שלא יתקן מיום טוב לימים הרבה של חול". עכ"ל המלחמות.

בהיתר מלאכת אוכל נפש מדין מתוך

ג) ובביצה (י"ב). שנינו אליבא דבית הלל, דבמלאכת אוכל נפש, מתוך שהותרה לצורך אוכל נפש הותרה גם כן לשאר צרכיו, או לצורך מצות היום כל שיש בה צורך קצת. - אך דבר שאין התיירו מדין מלאכת אוכל נפש, לא מצינו בו היתר מתוך. וכמו שהאריך בספר "מלאכת יום טוב" (אות ט"ו).

דין מתוך בדבר שהותר מדין עשה דוחה ל"ת

ד) אמנם בספר "טורי אבן" בחגיגה (י"ח). נקט דגם דבר

ליה אורחים חזי ליה, השתא נמי חזי ליה, וחשיב צורך יום טוב. ולכן ס"ל לרבה, דהמבשל מיום טוב לחול אינו לוקה, משום דאמרינן הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה, השתא נמי חזי ליה. - ובתוס' בד"ה רבה כו' הקשו מהא דאיתא בשבת (צ"ה). דאמר רבי אלעזר דהרודה חלות דבש ביום טוב סופג את הארבעים, ואמאי לוקה לימא הואיל ומיקלעי ליה אורחים. ותירצו, דאיירי ברודה סמוך לשקיעת החמה, שאפילו יבואו אורחים אין שהות ביום לאוכלו. ע"ש. ולכאורה אם נימא כמש"כ ב"שער הציון" הנ"ל דמותר לבשל מיום טוב זה ליום טוב אחר, אכתי תקשי אמאי לוקה, נימא הואיל ומיקלעי ליה אורחים ביום טוב הבא ויאכלוהו. ועל כל פנים יצניעוהו לדבש עד ליום טוב הבא ויאכלוהו אז ביום טוב. אלא ודאי דמהתורה אין להתיר עשיית מלאכת אוכל נפש מיום טוב זה ליום טוב הבא.

מחלק בין נידון השעה"צ לנידון הסוגיא דפסחים הנ"ל

יא) הן אמנם דיש לחלק, דכל הנידון דה"שער הציון" הנ"ל הוא כששני היו"ט הם דוקא בחג אחד, כגון מיום טוב הראשון של פסח ליום השביעי, וכמ"ש ב"שער הציון", בזה יש לצדד להתיר, מכיון דתרוייהו שם חג אחד להם. והא דאיירינן בסוגיא דפסחים (מ"ו:): הנ"ל הוא בשני ימים טובים שאינם חג אחד, כגון מיום טוב אחרון של פסח ליום טוב של שבועות, דתרוייהו אינם חג אחד.

ענף ג'

בדין ברכת שהחיינו בגר שנתגייר ובקמן שהגדיל

אפשר שיהיו חיוב לעצמם, כיון שהם ימי חול. - אכן התוס' בחגיגה (י"ז). בד"ה יום טבוח כו', נקטו דאליבא דמ"ד דבפסח וסוכות הוה כולהו תשלומין זה לזה, גם בשבועות הוה דינא הכי.

בתשו' הרדב"ז דגר שעלה מטבילתו צריך לברך שהחיינו

זו) והנה יש להעיר עוד ממה שהביא ה"פתחי תשובה" (ביו"ד סימן רס"ח סק"א) מתשו' הרדב"ז (החדשות סימן רל"ד) דכל גר שעולה מטבילתו יש לו לברך שהחיינו. - ויעוי' בתשו' רדב"ז (ח"א סימן תל"ד) שביאר דאם על מצוה פרטית מברך שהחיינו, כ"ש על כל התורה שקיבל עליו דצריך לברך. - ויעוי' ב"ביאור הלכה" (סימן כ"ב סעיף א' בד"ה קנה כו') שהביא פוסקים דס"ל דעל כל מצוה שאדם עושה פעם ראשונה בימי חייו, יברך שהחיינו. ולדבריהם י"ל דגר צריך לברך שהחיינו על כל המצוות שעושה בפעם הראשונה.

דברי ה"ראשית בכורים"

זז) ויעויי"ש בתשו' "ראשית בכורים" (ח"ב סימן ד') שכתב: "ראוי לברך בדין מי שלא בירך זמן בשני ימים טובים של חג השבועות אם יכול לברך בכל שבעת הימים של תשלומי החג

דלא גזרו במקדש שבות של יום טוב עצמו או של אותה שבת עצמה, אבל בשביל שבת שניה לא התירו לדחות שבות ביום טוב. אולם רבינו חננאל שם פירש: "כלומר יום טוב מכין לשבת שהוא אחריו, אבל בלחם הפנים אינו מותר באכילה אלא לשבת הבאה שהיא שבת רחוקה, לא התירה תורה". עכ"ל. משמע שיש בזה איסור תורה. - ומעתה כ"ש דאין לבשל ביום טוב לצורך יום טוב אחר שהיא רחוקה, דלא התירה תורה.

בהכרח גם מפירוש רש"י שם להנ"ל

זב) והנה גם לפירוש רש"י שם יש ללמוד לאסור. דיעויי"ש ברש"י בד"ה מדאורייתא צורכי שבת נעשין ביום טוב כו', שפירש הטעם, דכתיב "אך אשר יאכל לכל נפש", ושבת ויום טוב חדא קדושה היא, דתרוייהו שבת איקרו, וכי היכי דמותר לבשל לכו ביום מותר לבשל למחר. וחזינן דטעמו דרב חסדא דשרינן לבשל מיום טוב לשבת הוא משום דכיום אחד חשיבי, וחדא קדושה הוי, וחשיב כמבשל לכו ביום. וממילא כשם דלא הותר לדידיה מיום טוב לשבת רחוקה אף על פי דתרוייהו כחד קדושה, ה"נ לא הותר מיום טוב ליום טוב רחוק.

בהכרח מהתוס' בפסחים בסוגיא הנ"ל

יד) והנה בפסחים (מ"ו:), אמר רבה, דהטעם דשרינן מהתורה לבשל מיום טוב לשבת, הוא משום דאמרינן הואיל ואי מיקלעי

חקירת ה"ראשית בכורים" בגדר ברכת שהחיינו כל ימי החג אם הוא תשלומין או חיוב בפני עצמו

יב) הנה בתשו' "ראשית בכורים" מרבי בצלאל כהן מוילנא (ח"ב סימן ד') חקר בהא דקיי"ל דמי שלא בירך שהחיינו ביום טוב ראשון מברך כל ימי החג, אם הוא מדין תשלומין לראשון, או דכל יום הוא חיוב בפני עצמו. ונפק"מ לגר שנתגייר בחול המועד, דלא היה חייב בראשון, אם יברך שהחיינו.

בחילוק בין פסח וסוכות ובין שבועות

יג) ויעויי"ש דצידד דבפסח וסוכות כל יום חייב לעצמו, אבל בשבועות אף על פי שכתב ה"חק יעקב" (בסימן תע"ג סק"א) דאם לא בירך ביום טוב ראשון מברך כל שבעה, מכל מקום שאני התם דאינו אלא מדין תשלומין, דהרי הם ימי חול, ומי שנתגייר אחר שבועות לא יברך שהחיינו.

בהערה מהתוס' בחגיגה ט' ע"א

יד) אמנם יש להעיר, וכבר עמד בזה בתשו' "ראשית בכורים" (שם), דהתוס' בחגיגה (ט'). בד"ה תשלומין כו', כתבו דבשבועות לכו"ע הימים שאחריו הוי תשלומין לראשון, דאי

לרגל יעבור כל תוספי, ואיך יברך שהחיינו על זה הזמן.

חקירת ה"ראשית בכורים" בגדר תשלומי זמן דפסח וסוכות

יח) וכתב בתשו' "ראשית בכורים" בזה"ל: "והנה קודם שנבוא ליישב בעז"ה קושיית בעל אליה רבא ז"ל הנ"ל, ראיתי להקדים מה שיש מקום להסתפק לענ"ד גם בתשלומי זמן דפסח וסוכות, אם כל שבעה תשלומי יום טוב ראשון הם, או כולם תשלומין זה לזה, וכעין מחלוקת דרבי יוחנן ורבי אושעיא בחגיגה (ט'). דפליגי נמי בזה לענין תשלומי ראיה וחגיגה אם תשלומי ראשון הם, או כולם תשלומין זה לזה, וכל יום מימי החג חובה באפיה נפשיה הוא. – ואף דלענין זמן ודאי דאין נפקא מינה כלל לענין חיגר דנקט רבי זירא התם, אבל מכל מקום הרי נפקא מינה ודאי להא דקאמר בירושלמי התם פ"א [דחגיגה] ה"א, בגר שנתגייר בשאר הימים נפק מן ביניהון כו'. ע"ש. והכא נמי לענין זמן י"ל גם כן דתליא בהך ספיקא. דאם נאמר כולם תשלומין לראשון, אם כן פטור לכאורה מלברך זמן, שהרי בראשון היה פטור. ואם נאמר דכל שבעת הימים כל יום חובה לעצמו הוא, ודאי חייב לברך אם נתגייר באחד מימי החג". עכ"ד.

בדין שהחיינו בקטן שהגדיל בתוך ימי החג

יט) ויעויי"ש בתשו' הנ"ל שהוסיף נפק"מ, בזה"ל: "וכן לענין קטן שנתגדל בשאר ימי החג, וכמו שאמרנו בסוכה (דף כ"ז). דהאזרח אתי לרבי אליעזר לגר שנתגייר וקטן שנתגדל בינתיים. ע"ש. ואף דעל כל פנים מדרבנן משום מצות חינוך היה חייב גם בראשון בראיה ובחגיגה, (וכן בזמן). וכדאיתא בחגיגה (ד'), כל זכורך לרבות את הקטנים, והיינו מדרבנן משום חינוך, כדמסיק אב"י התם, ובדף (ו'). מכל מקום ודאי הדבר ברור דכשנתגדל בתוך שבעת ידי החג, דצריך להביא קרבן אחר מן התורה לראיתו ולחגיגתו. ולא נפטר במה שהביא בקטנותו בימים הראשונים, דלא נתחייב אז רק מדרבנן, ולא אתי דרבנן ומפיק דאורייתא, כדאיתא בברכות (כ'). ובכמה דוכתי. ולמ"ד כל שבעה תשלומין זה לזה, הרי נתחייב עתה כשהגדיל מן התורה. – ואמנם בזמן דכל מצותו אינו אלא דרבנן, שפיר י"ל דאתי דרבנן מה שכבר בירך ביום הראשון בקטנותו ומפיק דרבנן כו'. ועוד דגם לדברי התוס' שם, הקרבן צריך להביא בנדבה בחול המועד, ואינו סומך עליו כלל, ואם כן ודאי דכשנתגדל צריך להביא קרבן חובה וסומך עליו למ"ד תשלומין זה לזה. ע"ש". עכ"ד.

דברי ה"ראשית בכורים"

ב) וכתב בתשו' "ראשית בכורים" הנ"ל: "ומיהו בהא דנקט בירושלמי הנ"ל דנפק מן ביניהון בגר שנתגייר בשאר הימים, ולא נקט קטן גם כן, כדרך הש"ס בכל דוכתי דנקטינהו כהדדי, כמו בפסחים (צ"ג). גבי פסח שני דנקט גר שנתגייר בינתיים

(וכן בחו"ל ביום השמיני שאחר החג גם כן). ולפי שיש בזה מחלוקת האחרונים ז"ל ע"כ ראוי לברר דין זה בעז"ה. – תשובה. הרב בעל חק יעקב בסימן תע"ג ס"ק א' חידש שם על מ"ש המגן אברהם בס"ק א' שם, דאם שכח לומר שהחיינו ביום טוב ראשון של פסח, דיכול לברך כל שבעת הימים, והוא הדין בכל יום טוב. עכ"ל המגן אברהם. והוא מהש"ס דעירובין דף מ', וכמו שנבאר אי"ה. וכתב על זה החק יעקב שם וז"ל, ונ"ל דהוא הדין בעצרת דאם לא בירך זמן ביום טוב, דיכול לברך כל שבעה כיון דיש לעצרת תשלומין כל שבעה. עכ"ד החק יעקב ז"ל שם. (ונראה דהוא הדין לדידן בחו"ל דיש לו תשלומין כל שמונה משום ספיקא, וכמו שכתב הפרי מגדים לגבי שמיני של פסח בזה. ע"ש. וצ"ע). והקשה על זה גיסו הרב בעל אליה רבא ז"ל בסימן תצ"ד ס"ק ד' מהש"ס דעירובין הנ"ל, והוא מדגרסינן התם אקרא דתן חלק לשבעה וגם לשמונה, רבי יהושע אומר תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי הפסח, שמונה, אלו שמונת ימי החג, וכשהוא אומר וגם לרבות עצרת וכו'. ומפרש התם דלזמן קאמר. ואף על גב דזמן כל שבעה ליכא מכל מקום שפיר אסמכיה לזמן דשבעה ימי הפסח אהך קרא דתן חלק לשבעה משום דאם לא בריך יומא קמא מצי לברך כל שבעה כשיזכר. והיינו דקאמר תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי הפסח כו'. והשתא אי אמרת דגם זמן בעצרת יש לו תשלומין כל שבעה כדעת החק יעקב הנ"ל. אם כן אין שום חילוק כלל גבי זמן בין פסח לעצרת, דאידי ואידי עיקר חיובם לברך ביומא קמא. ואי מברך בראשון, מברך כל שבעה. ולמה חלקינהו בהך קרא, דבפסח נפקא לן מתן חלק לשבעה, אבל בעצרת משום דחד יומא הוא, ולא נלמוד מתן חלק לשבעה. להכי אצטריך לרבויה לעצרת מוגם, כמו בראש השנה ויום כפורים שם. והרי כיון דזמן דעצרת יש לו גם כן תשלומין כל שבעה, אם כן גם זמן דעצרת הוי מצי למילף מקרא דתן חלק לשבעה. ולמה נפקא לן בפסח מהך קרא דכתיב בהדיא שבעה ובעצרת לא נפקא לן רק מריבויא דוגם וכמ"ש. ועל כרחך מוכח דזמן דפסח ועצרת לא דמי אהדדי כלל, רק דמי לראש השנה ויום כפורים בהך דינא דתשלומין, ודלא כהחק יעקב הנזכר. עכ"ד בעל אליה רבא ז"ל. (והפרי מגדים בסימן תע"ג כתב דיש ליישב קושיית האליה רבה הנ"ל. ועל כן העלה הפרי מגדים ז"ל בסימן תע"ג ובסימן תצ"ד דהוי ספיקא דדינא בתשלומי זמן דעצרת. ע"ש). עכ"ד ה"ראשית בכורים".

קושיית ההמשנ"ב בשע"צ ע"ד ה"חק יעקב"

יז) והנה בעיקר דברי ה"חק יעקב" דבחג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה, וכוונתו משום דלענין קרבנות יש לו תשלומין ה"נ לענין זמן. יעוי' במשנ"ב ב"שער הציון" (סימן תע"ג סק"ה) שהעיר, דלא נהירא כלל, דבודאי אם יעשה הזמן

להכי לא אסמכינהו אקרא דתן חלק לשבעה רק אריכויא דוגם בלבד. וע"ש. עכ"ד.

דעת ה"ערוך לנר" דגר שנתגייר מברך שהחיינו על היו"ט שהגיע אליו

כא) ובעיקר הנידון דתשו' "ראשית בכורים" (ח"ב סימן ד') הנ"ל, יש לציין דה"ערוך לנר" נקט דגר שנתגייר מברך שהחיינו על הרגל שהגיע אליו, אבל לא יברך שהחיינו כשנתגייר ברגל עצמו.

בחילוק בין אם נתגייר ברגל עצמו או כשנתגייר לפניו

כב) דהנה ה"ערוך לנר" בספרו "תוספת בכורים" על ה"בכורי יעקב" (סימן תרל"ז סעיף א') כתב דגר יברך שהחיינו על הרגל אף על פי שלא ציפה לו שלשים יום. אבל מי שנתגייר ברגל לא יברך שהחיינו על אותו רגל.

חקירת ה"תוספת בכורים" לענין שהחיינו על יום טוב שנתגייר בו **כג**) דיעווי"ש בדברי ה"ערוך לנר" ב"תוספת בכורים" בזה"ל: "כתב ברכי יוסף (סק"א) בשם קרבן חגיגה, גר שנתגייר בחול המועד עושה סוכה. עכ"ד. והוא פשוט, כדאמרינן סוכה (דף כ"ז). - אכן נסתפקתי אם יברך שהחיינו על ישיבת הסוכה או על היום טוב, כיון דאצלו לא נתחדשה המצוה מזמן לזמן, שהרי התחילה אצלו בזמן החיוב, כמו כל המצוות. - ובשלמא בקטן שנתגדל בחול המועד אין ספק כיון שכבר בירך מתחלת המועד מטעם חנוך, ואפילו לא בירך, עם כל זה היה עליו חיוב הברכה מטעם חנוך, אם כן נקרא אצלו המצוה מתחדש מזמן לזמן. אבל בגר לא שייך זה, דקודם המועד לא היה עליו חיוב כלל. ועיין בתוספות סוכה (דף מ"ו ע"א), במה שכתבתי בחדושי שם שחדשתי שתלוי חיוב שהחיינו באם שיש ציפוי לקיום המצוות שלשים יום, ע"ש. - ולפי זה יש להסתפק גם כן אם יברך שהחיינו על קדוש שמיני עצרת, או באם נתגייר פחות משלשים יום לפני הרגל, אם יברך על הרגל. - ומכל מקום בזה נראה לי שיברך שהחיינו, שעל כל פנים יש לו ליתן הודאה שחי עד הגיע הזמן המצוה שנתחדשה לו עתה כמו לכל ישראל. - אבל לענין שהחיינו על יום טוב שנתגייר בו, צריך עיון". עכ"ד הבכור"י.

הערה בדברי ה"תוספת בכורים" הנ"ל

כד) והנה להצד דבנתגייר תוך שלשים יום לרגל אינו מברך שהחיינו, אפילו אם כלו שלשים יום בתוך הרגל גם כן אינו מברך, דדוקא מי שנתחייב בתחילת הרגל ולא בירך מברך כל הרגל. אבל אם מי שלא המתין לרגל שלשים יום אינו מברך, אם כן גם באמצע הרגל שעברו כבר שלשים יום מגירותו, אינו מברך, דכבר הגיע אליו הרגל בלא שהמתין שלשים יום.

וקטן שנתגדל בינתיים. (בסוכה כ"ז הנ"ל גבי סוכה אליבא דרבי אליעזר, וכמ"ש"ל). יש לומר דהירושלמי לטעמיה דס"ל בריש חגיגה שם דבראיית פנים בעזרה גם הטף שלא הגיעו לחינוך חייבין, דנפקא לן ראייה מהקהל, והובא בתוס' הנ"ל, וכן בקטן שהגיע לחינוך משמע התם בירושלמי דמן התורה חייב גם בקרבן, דקאמר רבי ירמיה התם גזירת הכתוב הוא כל זכורך לרבות הקטן. וע"ש בקרבן עדה, וקושייתו שם בשיירי קרבן דלמה לי קרא תיפוק ליה מהקהל. ע"ש. י"ל דצריכי תרוייהו לחייבו גם לראיות פנים בקרבן. וצ"ע. וכן כתב הגאון בעל טורי אבן ז"ל בחגיגה ו', דמהירושלמי נראה דקטן שהגיע לחינוך חייב מן התורה. ע"ש כו'. - והשתא י"ל קצת קושיית האליה רבא ז"ל הנ"ל דלמ"ש התוס' בחגיגה ט' ד"ה תשלומין, דבעצרת דקיי"ל דיש לו גם כן תשלומין כל שבעה לא מסתבר למימר תשלומין זה לזה כלל, כיון דימי התשלומין חול גמור הוא. עכ"ל. ואם כן יש לומר דשפיר נפקא לן בעירובין שם לזמן דשבעת ימי הפסח דוקא מתן חלק לשבעה, ולא לזמן דעצרת דלא נפקא לן רק מריכויא דוגם, משום דהסוגיא דעירובין הנ"ל יש לומר דס"ל דגם לענין תשלומי זמן אמרינן נמי כמו בראיה וחגיגה דכל שבעה תשלומין זה לזה, ואם כן הרי באמת כל יום ויום משבעת ימי הפסח הוא חיוב גמור לברך בו זמן כמו ביום הראשון ממש. רק דמי שבירך ביום הראשון אין צריך עוד לברך בשאר הימים, כמו שכתב רש"י בשבת כ"ג, דמשהגיע לתחילת הזמן הגיע ע"ש. אבל מי שלא נתחייב כלל ביום הראשון, כגון שנתגייר בחול המועד, שפיר מחוייב לברך זמן גם על ימי חול המועד, דבכל יום משבעת הימים של חג הפסח שייך בהם מצות חיוב ברכת זמן בכל יום בפני עצמו. ואף למי שלא נתחייב בראשון כלל, וכמ"ש. מה שאין כן בחג השבועות, דודאי דאין חיוב הברכה הזאת רק ביום הראשון לבד, ועל כל שאר הימים אין החיוב מוטל עליהם כלל על מי שלא נתחייב בראשון, כגון שנתגייר בשאר הימים, כיון דחול גמור הם, כמ"ש התוס' לענין חגיגה וראיה. אם כן שפיר חלקינהו קרא לתרי מילי, אף על גב דגם בעצרת ודאי דיכול לברך כל שבעה, כגון מי שנתחייב בראשון ולא בירך בראשון, וכמו שכתב החק יעקב הנ"ל, ואפילו הכי כיון דאם לא נתחייב בראשון לא חל עליו תו החיוב בשאר הימים כלל, דודאי דאין החיוב בעצרת רק ביום הראשון לבד, וכמ"ש. משום הכי לא נכלל גם החג הזה בקרא דתן חלק לשבעה, דמשמע דבכל יום ויום מהנך שבעת הימים צריך לתת להם חלק, ורמי עלייהו חיובא דברכה זו על כל ישראל בפני עצמו, אף למי שלא נתחייב בראשון כלל, והיינו בפסח דוקא וכמ"ש, מה שאין כן בעצרת דלא רמי חיוב רק על יום טוב הראשון לבד. ומי שלא נתחייב בראשון תו לא רמי עליה חיובא דברכה זו בשאר הימים כלל,

ענף ד'

בדין גר שנתגייר בסוכות לענין סוכה הראויה לשבעה

כן במצה דאין חובת אכילתה אלא בלילה ראשון. משמע דהא דסוכה דוחה שבת, קאי על מצוותה בכל שבעת ימי החג. – אכן יש לדחות, דיתכן דדוקא מצוות לילה הראשונה דוחה שבת, רק דאמרינן דמצוות סוכה חמירא שהיא נוהגת כל שבעת הימים, מה שאין כן מצה.

סוכה הראויה לשבעה בגר שנתגייר בסוכות

בח) ומעתה שמעינן דגר שנתגייר בימי חול המועד דסוכות, ורוצה לבנות סוכה בשבת שבחול המועד, אם נימא דגם זה דוחה שבת, דאינו רשאי. דהלא צריך לעשות את הסוכה מיד שנתגייר, ואינו רשאי לדחותו למחר, וכמש"כ בספר "ציונים לתורה" (כלל י"ב) וכמו שנתבאר לעיל (אות ט'), ואם לא משכח שבניית סוכתו תדחה שבת אלא רק כשנתגייר בשבת של סוכות, או שהוא ליל יום טוב ראשון, וזה בודאי דוחה שבת, או אפילו בחולו של מועד.

תירוק המהרש"ם

בז) ובתשו' מהרש"ם הנ"ל, כתב לבאר באופן אחר, דסגי שתהא ראויה לשבעת ימים, אף על פי שאינה ראויה בלילה, ולכן רשאי לבנות סוכתו בליל ראשון של חג.

בביאור השאג"א בפסוק בפרשת שלח

ל) ובעיקר הדין אליבא דרבי אליעזר דמכשירי מילה דחו שבת, וכורתים עצים לעשות סכין למילה, יעוי' בספר "כלי חמדה" (פרשת שלח) בהא דכתיב ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים וגו', ונתקשו מפני מה הוצרכה התורה לפרש שהיו במדבר. וע"ש שהביא בשם ה"שאגת אריה" דתירוק, דלרבי אליעזר דמכשירי מילה דחו שבת, וכורתים עצים לעשות סכין למילה, היאך משכחת לה שיתחייב על כריתת עצים בשבת, הרי חזו למילה, ואמרינן הואיל. לכן כתבה התורה דהיו במדבר דלא מלו, שפיר חייב משום חילול שבת. [ויעוי' בספר "אור חדש" בפסחים (ה'): שהביא ששמע מה"שאגת אריה" להקשות, אליבא דרבי אליעזר דס"ל בפסחים (מ"ו): דאמרינן הואיל, אם כן אמאי נהרג המקושש עצים, נימא הואיל וחזי למילה, דהא רבי אליעזר ס"ל בשבת (קל"א). דכורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל בשבת, ומילה נמי שכיחא, כדאיתא בזבחים (פ"ט). ע"ש. ויתכן דסברת הואיל הנ"ל שייכא רק ביום טוב, דאמרינן ביה מתוך, ולא בשבת. ולכן אין לפטור את המקושש מדינא דהואיל].

בסוגיא דסוכה כ"ז ע"ב

בה) הנה איתא בסוכה (כ"ז:), אמר רבי אליעזר דאין עושין סוכה בחולו של מועד, משום דבעינן סוכה הראויה לשבעה. ורק לענין גר שנתגייר בחולו של מועד, ילפינן מקרא דכל האזרח דעושין סוכה בחולו של מועד.

ביאור ה"ציונים לתורה"

ובספר "ציונים לתורה" (כלל י"ב) ביאר, דלא מסתברא דהמצוה דסוכה ניתנה לגר באופן שונה משאר ישראל, דאצלו אין צריך שתהא ראויה לשבעה. אלא דילפינן מקרא, דכיון שעושה הסוכה לכל הזמן שנתחייב בה חשיבא כסוכה לשבעה. [ולפי זה מוכח דגר שנתגייר, חייב לעשות מיד סוכה, דאם לא כן לא נעשתה לכל הזמן שנתחייב בה].

קושיית האדר"ת בשיטת רבי אליעזר דמכשירי סוכה דוחין השבת (כו) והנה בשבת (קל"א). גרסינן, אמר רבי אליעזר סוכה וכל מכשיריה דוחין את השבת. – ובתשו' מהרש"ם (ח"ב סימן ס"ה) נשאל מהגאון האדר"ת, דהרי אליבא דרבי אליעזר, בסוכה (כ"ז:), אינו רשאי לבנות את הסוכה בסוכות עצמו, אלא לפניו, ואם כן לא משכחת לה שידחה שבת אלא כשחל סוכות במוצאי שבת ובונה את הסוכה בשבת שלפניה. והרי כתבו התוס' בפסחים (ס"ח:) בד"ה ומה שחייטה כו', דהא דס"ל לרבי אליעזר דמכשירין דוחים שבת, הוא מפני שמיד בשעת דחייתו יכול לקיים מצוותו. וחזינן דלא הותר לחלל שבת עבור מצוה שאינה נעשית באותה שבת אלא רק בלילה שלאחריו.

תירוק המהרש"ם

ויעוי' בתשו' מהרש"ם, שיישב קושיית האדר"ת הנ"ל, דמשכחת לה בנפלה סוכתו בשבת של סוכות, דרשאי לחזור ולבנותה גם אליבא דרבי אליעזר. – ועוד משכחת לה בגר שנתגייר וקטן שהגדיל, דאמרינן בסוכה (כ"ז:) דמודה רבי אליעזר דבונים סוכתם בחג.

בסוגיא דשבת קל"א ע"א

בז) והנה יל"ע בהא דאמרינן בשבת (קל"א). דמכשירי סוכה דוחים את השבת אליבא דרבי אליעזר, האם קאי רק על מצוות הסוכה של אכילה בליל ראשון, או דקאי גם לצורך ישיבתה בשאר ימי החג. – ופשטות הסוגיא שם, דאמרינן דלא יליף רבי אליעזר מסוכה דגם מצוה תדחה שבת, דמה לסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים. והיינו, דחיובו בסוכה הוא כל שבעה, מה שאין

❖ הדליק נרות ביום טוב ושכח שלא עירב תבשילין

שאלה:

הדליקו נרות של יום טוב, ונזכרו ששכחו להניח עירוב תבשילין, האם יניחו בברכה.

תשובה:

יניחו את העירוב תבשילין אף על פי שהדליקו הנרות יום טוב.

נימוקי התשובה

הביאור הלכה חקר בזה. ויתבאר בענף א' עיקר הדין דלאחר שקיבלו את היום טוב לא מניחים עירוב תבשילין.

ביאור נימוקי התשובה

ענף א'

הנחת עירוב תבשילין לאחר קבלת היום טוב

כאן ס"ק א' בפשיטות, והוא נכון, דלא כדמשמע מהט"ז שיש חילוק בזה בין שבת ליום טוב. עכ"ד.

דעת המג"א דכשקיבל עליו יו"ט אסור לערב

(ב) דהנה ה"מגן אברהם" (בסימן תקכ"ז סק"א) כתב: "ואם קיבל עליו יום טוב, כגון שאמר ברכו, אסור, עיין סוף סימן רס"א". עכ"ד.

השגת ה"נתיב חיים" ע"ד המג"א

(ג) אולם בהגהות "נתיב חיים" על דברי ה"מגן אברהם" הנ"ל השיגו, וכתב: "ואני אומר שמותר, גם הט"ז (סק"ג) מביא בשם הראב"ן דשרי לערב כל זמן שהציבור לא התפללו תפלת יום טוב, והוא בראב"ן סימן קס"ח. - ובאמת מהראב"ן אין ראייה, שהוא מסיק שם דאפילו בשבת היחיד אין נגרר אחר הציבור כל זמן שלא התפללו תפלת שבת. ע"ש. אבל אנן פסקינן דבשבת אסור ליחיד לעשות מלאכה כשהתפללו ברכו. - מכל מקום נראה לי דאין דומה לשבת, דבשבת היו תוקעין שש תקיעות (שבת ל"ה:), וברכו הוא במקום תקיעה ששית (ב"ח ומגן אברהם סימן רנ"ו). אבל בערב יום טוב לא היו תוקעין, דכן מוכח בפרק ה' דסוכה (נ"ג:); דקחשיב מ"ח תקיעות בשבת בתוך החג, ואי ביום טוב נמי היו תוקעין אם כן מצינו מ"ח תקיעות כל שנה ושנה בערב יום טוב האחרון. - על כן נראה לפסוק דאחר שהתחילו הציבור ברכו יכול עדיין היחיד לעשות ערובי תבשילין". עכ"ד.

דברי הט"ז בסי' תקכ"ז סק"ג בשם הראב"ן סי' קס"ח דכשקיבל עליו יו"ט אינו רשאי לערב

(א) הנה הרמ"א באר"ח (סימן תקכ"ז סעיף א') כתב דמותר להניח עירוב תבשילין אפילו בספק חשיכה. וע"ש (סק"ג) שהביא מהראב"ן (סימן קס"ח) שכתב דאפילו לא עירב עד אחר ברכו יכול לערב כל זמן שהציבור לא התפללו תפלת יום טוב, כי קבלת יום טוב לא הוה עד תפלת יום טוב.

הערת הגרעק"א דלדינא לא נקטינן כהראב"ן

ויעוי"ש בחידושי הגרעק"א (סק"א) שהביא דברי הראב"ן, בזה"ל: "בראב"ן סימן קס"ח הכי איתא, יחיד שבא לבית הכנסת ומצא ציבור שקבלו שבת כבר, שהתפללו אתה קדשת, היחיד מתפלל ערבית שתיים, דכיון דצבור קבלו שבת אינו יכול להתפלל של חול. ונראה לי נמי דמי ששכח ולא עירב עירוב תבשילין בערב יום טוב לשבת ונזכר כשאמר שליח ציבור ברכו, ועירב קודם שהתפללו הציבור תפלת יום טוב, שעירובו עירוב, כי קבלת יום טוב לא הוה עד תפלת יום טוב. עכ"ל. מבואר דבתחלה כתב בשבת דהתפללו קהל אתה קדשת הוה קבלת שבת ואין היחיד מתפלל של חול, ועלה קאמר דענין זה גם כן נגרר יחיד אחר צבור, דאחר שהתפללו תפלת יום טוב אינו יכול לערב. מבואר דסבירא ליה דברכו לא הוה קבלה גם לשבת, דאין חילוק בזה בין יום טוב לשבת. ואם כן לפי מה דקיימא לן לעיל סימן רס"א סעיף ד' דברכו הוה קבלת שבת, וכן נמי לענין שאין היחיד יכול להתפלל חול כמו שכתב המגן אברהם סימן רס"ג ס"ק כ"ח, הכי נמי לענין עירוב תבשילין, וכמו שכתב המגן אברהם

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי

מס' 580442473 (ע"ר)

לעמותה אישור מס הכנסה

לפי סעיף 46

לפקודת מס הכנסה.

משרד:

רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,

טל/פקס: 03-5785091

דוא"ל:

chekermishpat@gmail.com

Chikrei Mishpat Institute

Office:

21 Harav Kotler St.

Bney Brak

Tel / fax: 03-5785091

הכרעת המשנ"ב כהמג"א

ד) ובמשנ"ב (סימן תקכ"ז סק"ד) פסק כה"מגן אברהם" הנ"ל, ודלא כהט"ז. – וז"ל: "וכתבו האחרונים דאם קיבל עליו יום טוב באמירת ברכו שוב אין יכול לערב, דבקבלת יום טוב נחשב הזמן כיום טוב ודאי. – ודוקא בקבלת ברכו, שהוא קבלת צבור, ואף אם הוא לא אמר ברכו נגרר אחר הצבור, כמבואר בסימן רס"ג סעיף י"ב, אבל קבלת עצמו, אף שקבל בפירושו, אפשר דלא מהני לענין זה ויכול עדיין לערב אם עוד לא חשיכה". עכ"ד.

ביאור ה"שער הציון"

ויעוי"ש ב"שער הציון" (סק"ט) שכתב, דאף על פי דבשו"ע (סימן רס"ג ס"ק י"ב) משמע להתיר בקבלת יחיד, י"ל דכאן גרע, דכשקיבל מבעוד יום י"ל דקבלו רק לדין ספק חשיכה, ע"ש בביאור הלכה בד"ה אין מערבין כו'. אבל כשקיבל בספק חשיכה י"ל דקבלתו הוי לודאי, וכ"ש אם התפלל מעריב, אף דמעצם הדין להמקילין בקבלה (בסימן שצ"ג סעיף ב') שהוא נובע מהמרדכי (שבת סימן ר"צ) מוכח ממרדכי דגם מעריב לא מהני. י"ל דזה דוקא כשהתפלל מבעוד יום, ולא בספק חשיכה. – והגר"ז בשו"ע שלו (בסימן תקכ"ז סעיף ט') פסק להחמיר כשכבר התפלל מעריב אפילו ביחידות.

הכרעת המשנ"ב בשעת הדחק לסמוך ע"ד הט"ז

ה) והנה המשנ"ב (בסימן תקכ"ז סק"ד) הנ"ל, סיים: "ובשעת הדחק אף אחר ברכו, כל זמן שלא התפללו הציבור מעריב יוכל לערב אם לא חשכה עדיין". עכ"ד. – וב"שער הציון" (סק"י) ציין לדברי ה"עולת תמיד" (שם סק"א). והוסיף, דגם בספר "הלכה ברורה" (סימן תקכ"ז סק"ג) העתיק את דברי הט"ז (שם סק"ג) בשם הראב"ן (סימן קס"ח) הנ"ל. וגם בספר "חיי אדם" (כלל ק"ב סימן ב') כתב לסמוך על זה לענין דיעבד. וכן ב"דרך החיים" (דין אימת מתחיל איסור מלאכה בערב שבת, סעיף ה') מצדד להקל בענין דבר מצוה, אף אחר קבלת ציבור אם יש שהות.

חקירת הביאור"ל האם לאחר הדלקת נרות דיום טוב יכול להניח עירוב תבשילין

ו) והנה לענין הדלקת נרות, חקר ה"ביאור הלכה" (בסימן תקכ"ז סעיף א' בד"ה ספק כו') האם חשיב קבלת יום טוב, שלא יוכל לערב עירובי תבשילין. – וז"ל: "ועיין בסימן רס"ג סעיף י' דהדלקת נר בשבת חשיב קבלה לנשים, וצריך עיון מה הדין בזה. ולכאורה אם הנשים הדליקו נר יום טוב שוב אי אפשר לעשות עירוב בשבילן, אף שהוא עדיין יום שכבר קיבלו עליהם יום טוב. ומשמע לכאורה שם דבהדלקת הנרות יש לו דין קבלה של ציבור, מאחר שכן המנהג. ע"ש די"א דלא מהני תנאי. אלא דיש לדון דאולי דוקא בשבת שמדליקין הכל בשעה אחת ונהגו לקבל בזה שבת, אבל ביום טוב שאין הכל מדליקין בשעה אחת אפשר דלא נהגו לקבל בזה, ויש לו דין איש המדליק שאינו מקבל שבת בהדלקתו. ואף אם נאמר דאשה דרכה לקבל אף ביום טוב בהדלקתה מכל מקום ביום טוב אפשר דאין בזה רק דין קבלת יחיד, כיון שאין מדליקין בשעה אחת, ומותר עדיין הדברים שמותר לעשות בספק חשיכה. אכן לכתחילה כודאי יש להזהר לעשות הערוב קודם שתדליק הנרות". עכ"ד.

נועים אליעזר

❖ בחיוב לטהר עצמו ברגל

ובנבלתם לא תגעו

(ויקרא י"א, ח').

בפוגיא דר"ה ט"ז ע"ב

א) הנה בר"ה (ט"ז), דרשינן בקרא ובנבלתם לא תגעו (דברים י"ד, ח'), דקאי ברגל, שאדם חייב לטהר את עצמו ברגל. יכול יהיו מוזהרים בכל השנה, ת"ל (ויקרא כ"א, א') אמור אל הכהנים וגו'. ויעוי' ברש"י בפרשת ראה (דברים י"ד, ח'), שכתב לפרש: "ומה טומאת המת חמורה כהנים מוזהרים ואין ישראל מוזהרים, טומאת נבלה קלה לא כל שכן". עכ"ל.

ביאור ה"עזרת כהנים"

ב) והנה בהא דפרש"י בפרשת ראה הנ"ל דטומאת נבילה היא קלה כל שכן שישראל מוזהרים בה, ביאר בספר "עזרת כהנים" על התורת כהנים, (ויקרא פרשה י"א פסקא ח') דהיינו דהנוגע במת הוא אב הטומאה וטמא שבעת ימים, ואילו הנוגע בנבילה נעשה ראשון לטומאה ואינו טמא אלא יום אחד.

מבאר לפ"ד הרמב"ם

ג) אכן ברמב"ם (פט"ז מטומאת אוכלין ה"ט) פליג ע"ד רש"י, ע"ש שפירש, דהכוונה דאפילו כהנים לא הוזהרו עליה. וז"ל: "שהרי הזהיר הכתוב את בני אהרן ואת הנזיר מהתטמא במת מכלל שכל העם מותרין כו". עכ"ל.

שיטת הרמב"ם

וברמב"ם (פט"ז מטומאת אוכלין ה"י) כתב: "כל ישראל מוזהרין להיות טהורים בכל רגל, מפני שהן נכונים להכנס למקדש ולאכול קדשים. וזה שנאמר בתורה ובנבלתם לא תגעו, ברגל בלבד". עכ"ל.

שיטת הראב"ד

ד) אולם הראב"ד בפירושו לתורת כהנים (פרשת אמור פרשה י"א פסקא ח') כתב הטעם מפני שחייבין בראיית פנים. - ונפק"מ במי שפטור בראיה וחייב בשמחה אם מוזהר שלא לטמאות עצמו. דלשיטת הרמב"ם מכיון שחייב בשמחה מוזהר שלא לטמאות עצמו. ולשיטת הראב"ד לא מוזהר.

בביאור פלוגתתם

ה) והנה ה"שאגת אריה" (סימן ס"ה) ביאר בשיטת הרמב"ם דמקיים מצות שמחה מהתורה בכל מיני שמחות, ורק אם יכול להביא שלמי שמחה חייב בהם בנוסף על כל מיני שמחות. אבל אם הוא טמא או בזמן הזה שאינו יכול להביא שלמי שמחה הרי הוא יוצא ידי חובתו בשאר מיני שמחות. - ומעתה י"ל דהראב"ד ס"ל דמכיון שאם יטמא יוצא ידי חובתו בשאר מיני שמחות, ממילא אינו מוזהר לטמא עצמו מפאת השלמי שמחה אלא רק מטעם חיובו בביאת מקדש.

בפלוגתא בחיוב לטהר עצמו ברגל

ו) ויסוד הנידון תלוי בפלוגתא דהפוסקים בחיוב לטהר עצמו בזמן הזה. וכדלהלן.

דין הארוסה לכהן לענין ליטמא לו

ז) דהנה בשו"ע אהע"ז (סימן נ"ה סעיף ה') כתב, ארוסה שמתה אם היה הארוס כהן אינו מטמא לה, ואם מת הוא אינה חייבת ליטמא לו ואינו יורשה ואינו חייב בקבורתה אלא אביה יורשה ואביה קוברתה.

דברי הרמב"ם פ"ב מאבל ה"ז

ח) והנה הרמב"ם (פ"ב מהל' אבל ה"ז) הביא הדין דכהן מצווה להטמא לקרוביו, וכתב במה דברים אמורים בזכרים שהוזהרו על הטומאה, אבל הכהנות הואיל ואינן

מוזהרות על הטומאה אינן מצוות להתטמא לקרובים, אלא אם רצו מתטמאות, ואם לאו לא מטמאות.

קושיית הראב"ד ע"ד הרמב"ם

והראב"ד הקשה על דברי הרמב"ם, מהא דתנא אשתו ארוסה לא מיטמאה לו, ומשמע דנשואה מיטמאה לו.

דברי ה"כסף משנה" עפ"ד הרמב"ן

וה"כסף משנה" הביא דהרמב"ן כתב על דברי הרמב"ם הנ"ל דלפי זה הא דתניא לא מיטמאה לו, לאו דוקא בארוסה והוא הדין בנשואה, אלא אגב שיטפיה נקט. ושמא הוא דורש בזה, כל שישנו בלא יטמא ישנו ביטמא, והני נשי הואיל וליתנהו בלא יטמא, כדדרשינן בקידושין (ל"ה): בני אהרן ולא בנות אהרן, ליתנהו במצות יטמא. א"נ כי כתיב בני אהרן ולא בנות אהרן אכולהו ענינא כתיב והיינו גם על המצוה ליטמא. - ובסוף דבריו כתב הרמב"ן, דהדברים צריכים לימוד.

דברי הבית שמואל בפ"י נ"ה סק"י

ט) והנה הבית שמואל (בסימן נ"ה סק"ג) כתב שכשהארוסה היא בת כהן ורוצה ליטמא לארוס, אין עליה איסור, דקיי"ל בקידושין (ל"ה): בני אהרן מוזהרים על טומאת מת ולא בנות אהרן, וביבמות (כ"ט): פרש"י בד"ה ולא כו', דברגל אסורה ליטמא דחייב אדם לטהר את עצמו ברגל. ולכן אף על פי שמחמת כהונה אין לה שייכות עם ענין טומאה, מכל מקום מפני הטהרה לרגל היא שייכת. - ומשמע מהב"ש דס"ל שדברי רש"י הנ"ל קאי גם על זמן הזה, לפי שהחיוב לטהר עצמו ברגל הוא גם בזמן הזה.

הערת ה"פתחי תשובה"

י) אולם ה"פתחי תשובה" באהע"ז (סימן נ"ה סק"ד) העיר דמלשון הטור ושו"ע שכתבו

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי
 (ע"ר) מס' 580442473

לעמותה אישור מס הכנסה
 לפי סעיף 46
 לפקודת מס הכנסה.

משרד:

רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,
 טל/פקס: 03-5785091

דוא"ל:

chekermishpat@gmail.com

Chikrei Mishpat Institute

Office:

21 Harav Kotler St.
 Bney Brak

Tel / fax: 03-5785091

אינה חייבת, משמע דס"ל שדברי רש"י הוא רק על זמן הבית, וכמו שבאמת לא נמצא בטור ושו"ע בשום מקום שיזכירו חיוב זה.

קושיות ה"בית הלל"

(א) ובאמת שכבר עמד בזה ה"בית הלל" (ביו"ד סימן שע"ג סק"א), ע"ש שתמה על הפוסקים שהשיטו חיוב זה.

תירוץ ה"באר היטב"

(ב) והנה ה"באר היטב" (ביו"ד סימן שע"ג סק"ד) תירץ, שדין זה הוא רק על זמן הבית, ולכן השיטו הפוסקים פירוש שני שברש"י הנ"ל. - וע"ע "שערי תשובה" (או"ח סימן תקכ"ט סעיף ב') שהביא דברי ה"בית הלל" הנ"ל, והוסיף שבתשו' "יד אליהו" (סימן ס"ח) הביאו, וכתב שכן מוכח ברמב"ם (פט"ז מטומאת אוכלין ה"י) וציין גם כן לשו"ת "נודע ביהודה" (תנינא או"ח סימן צ"ד) דגם בדין הקבלת פני רבו, כתב דלא נוהג בזמן הזה. ויסוד הדין הביאו ה"פתחי תשובה" הנ"ל וה"שערי תשובה" הנ"ל מהשאגת אריה (סימן ס"ז סעיף ח') דאין נוהג בזמן הזה החיוב לטהר עצמו ברגל. ועי' ב"ראש פינה" באהע"ז (בסימן נ"ה סק"י).

השגת ה"קרבן נתנאל" ע"ד הב"ש

(ג) והנה ה"פתחי תשובה" (בסימן נ"ה סק"ד) הביא מה"קרבן נתנאל" (ביומא פ"ח סימן כ"ד אות צ') שהשיג על דברי ה"בית שמואל", וכתב דחיוב לטהר עצמו ברגל היה גם כן לאחר חורבן הבית. התנאים ואמוראים לפי שהיה להם עדיין אפר פרה. ועי' ב"נתיב חיים" (או"ח סימן רמ"ב במגן אברהם סק"ד).

דברי ה"משנה למלך"

(ד) ויעוי' ב"משנה למלך" (פ"ג אבל ה"א) שדן אם היה אפר פרה בימי האמוראים. והוכיח מנדה (ו'). שבזמן רבי היו בגליל מטהרים יין לנסכים ושמן למנחות שמא יבנה בית המקדש בימיהם ולכן היו טהורים ממת, דאל"ה איך היו מטהרים יין ושמן, אלא ודאי שהיה להם אפר פרה.

בראיה ממור"ק כ"ח ע"א, ומשבת קכ"ט ע"א

(ט) והנה לכאורה מוכח גם כן ממור"ק (כ"ח). דאמרינן שרבי אלעזר אוכל תרומה בטהרה, והקפיד שהתרומה לא תיטמא, הרי שהיה טהור, ובהכרח שהיה להם אפר פרה. - וכיו"ב מתבאר בשבת (קכ"ט). שבימי רבא היו טהרות ולכן טבלה אשתו אפילו שלא היה בעלה בעיר. ולא משום תרומת חו"ל, דהלא אסורה לזר, והרי רבא לא היה כהן, כמ"ש התוס' בבכורות (כ"ז). אך שיטת רש"י בחולין (קל"ג). ד"ה זכי כו', שרבא היה כהן. אולם רש"י בר"ה (י"ח). פירש שרבא לא היה כהן. ועי' בהגהות רבי אלעזר משה הורביץ בשבת (קכ"ט). ודו"ק.

נועם אליעזר

אחרי מות

✦ בענין חילוקי כפרה בתשובה מאהבה

כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'

(ויקרא ט"ז, ל).

בארבע חילוקי כפרה

א) ביומא (פ"ו). איתא, שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה ברומי, שמעת ארבעה חילוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד. עבר על עשה ושב אינו זו משם עד שמוחלין לו, שנאמר (ירמיה ג, כ"ב) שובו בנים שובבים. עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר, שנאמר (ויקרא ט"ז, ל) כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם. עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין ממרקין, שנאמר (תהלים פ"ט, ל) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עוונם. אבל מי שיש חילול השם בידו, אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת, שנאמר (ישעיה כ"ב, י"ד) ונגלה באזני ה' צבקות אם יכפר העון הזה לכם עד תמותן.

דעת המנ"ח ד' חילוקי כפרה נאמרו רק בתשובה מיראה ולא בתשובה מאהבה

ב) והנה ה"מנחת חינוך" (מצוה ס"ד ס"ק ל"ה) חידש דהנך ארבעה חילוקי כפרה נאמרו דוקא בתשובה מיראה דאין זו תשובה גמורה. אבל תשובה מאהבה, דזדונות נעשו לו כזכיות (יומא פ"ו), אם כן אפילו על החמורות מועיל, כיון דנעשין כזכיות, אם כן למפרע הוה להו מצוות.

דברי החרדים בשם רבינו

מאיר מטוליטולא

ג) וכבר כתב כן בספר החרדים (פרק ס"ה), וז"ל: "תנן במס' אבות (פ"ד מ"א) רבי אליעזר בן יעקב אומר כו', תשובה ומעשים טובים כתריס בפני הפורענות. - הקשה הרב רבינו מאיר מטוליטולא ז"ל דהך תניא (יומא פ"ו). ד' חילוקי כפרה, עבר על עשה ועשה תשובה מיד מוחלים לו, עבר על לא תעשה תשובה תולה ויום הכפורים מכפר, עבר על כריתות ומיתות בית דין תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין ממרקין, ובעון חילול ה' שלשתן תולין ומיתה ממרקת, הרי ע"כ יסורין אפילו עם תשובה. - ותיריך דהתם בשב מיראה דזדונות נעשו לו כזכיות." עכ"ד.

מבואר בדברי המנ"ח

ומבואר כה"מנחת חינוך" דבתשובה מאהבה אינו צריך לשאר ענייני הכפרה, ובהכי קמייירי משנתנו (פ"ד אבות מ"א) תשובה ומעשים טובים כתריס בפני הפורענות, דקמייירי בתשובה מאהבה. - והא דקאמר רבי ישמעאל תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין ממרקין, היינו בתשובה מיראה.

בפירוש הרי"ף על ה"עין יעקב"

ד) והנה בפירוש הרי"ף על ה"עין יעקב", בסוגיא דיומא (פ"ו), כתב כן. וז"ל: "דכל ענין זה [דד' חילוקי כפרה] הוא תשובה מיראה, וכן אם עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה מיראה הוא תולה עד יום הכפורים עד שיבואו יסורין עליו, אבל בתשובה מאהבה אינה צריכה עוד לכלום." עכ"ד.

ביאור הגר"א בשם המפרשים כיו"ב

ה) והנה בביאור הגר"א על התורה כאן, בפרשת אחרי מות (ויקרא כ"ב, ל"ב) הובא בשם הגר"א, וז"ל: "ואיתא במפרשים דהא דתשובה לבד אינה מכפרת אלא עם יום הכפורים היינו תשובה מיראה, אבל תשובה מאהבה לבד מכפרת." עכ"ד.

דברי החיד"א בספר "מדבר קדמות"

ו) ובספר "מדבר קדמות" (מערכת ת' אות י"ח) כתב הרב החיד"א, בזה"ל: "כתבו המפרשים דהשב מאהבה תיכף מתקבל, ובשב מאהבה לא נאמרו ד' חילוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש. דדוקא בשב מיראה בחלקות ישית למו רבי ישמעאל. אמנם אם שב בכל לב מאהבה, אינו מחוסר זמן, ותיכף מתקבל ברצון. - ויש ליתן טעם, דכיון דבשב מאהבה זדונות נעשו לו כזכיות, אם כן אין כאן לא תעשה וכריתות ומיתות בית דין כי אם זכיות." עכ"ד.

בביאור זדונות נעשו כזכיות

והנה כביאור החיד"א "דכיון דבשב מאהבה זדונות נעשו לו כזכיות, אם כן אין כאן לא תעשה וכריתות ומיתות בית דין כי אם זכיות", מפורש טפי ב"מנחת חינוך", שכתב: "כיון דנעשין כזכיות אם כן למפרע הוה להו מצוות." עכ"ד.

בחילוק בין תשובה מאהבה

לתשובה מיראה

ז) וביומא (פ"ה): איתא, אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר (הושע י"ד, ב) שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך, הא עון מזיד הוא וקא קרי ליה מכשול. איני, והאמר ריש

**כסוגיא דיומא פ"ו ע"א השב
מיראה השיב כבעל מום שנתרפא,
והשב מאהבה נעקר החטא לגמרי**

(י) וביומא (פ"ו). גרסינן, רבי חמא ברבי חנינא רמי, כתיב (ירמיה ג', כ"ב) שובו בנים שובבים, דמעיקרא שובבים אתם. פרש"י, כשתעשו תשובה מעלה עליכם כאילו תחילת החטא על ידי נערות ושטות ושבות. וכתב ארפא משובותיכם. פרש"י, משמע מכאן ואילך, כבעל מום שנתרפא שמקצת שמו עליו. לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה.

**בדברי רש"י בחילוק בין תשובה
מאהבה לתשובה מיראה**

ובחילוק בין תשובה מאהבה לתשובה מיראה, פירש רש"י, בד"ה כאן כו', בזה"ל: "השב מאהבה נעקר עונות מתחלתו". עכ"ל. והיינו דזהו מעלה בתשובה מאהבה שמועלת לעקור את החטא למפרע. אבל תשובה מיראה אינה מועלת לעקור את החטא למפרע אלא מכאן ולהבא. ולכן תשובה מיראה חשיב בעל התשובה כבעל מום שנתרפא, מה שאין כן בתשובה מאהבה חשיב כאילו לא עבר מעולם. - דבתשובה מאהבה מצטער על עיקר החטא, אבל מיראה הוא מכאן ולהבא.

**ביאור ה"דברי אמת" המדרש
שאברהם אבינו היה ירא שמה
הקב"ה רפאו לעתיד ולא לשעבר**

(יא) ובספר "דברי אמת" למהר"י בכר דוד (בדרוש ראשון), מצינו ביאור לזה, דהנה כתב: "ואמרו פרק בתרא דיומא, רבי חמא בר חנינא רמי כתיב שובו בנים שובבים, וכתב ארפא משובותיכם, לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה. ופרש"י, השב מאהבה נעקר עונו מתחילתו, מיראה כתיב ארפא דמשמע מכאן ולהבא הוא מרפא. - ובסוף פרק המדיר, מה בין חכם לרופא, חכם עוקר את הנדר מעיקרו, רופא מכאן ולהלן הוא מרפא. - ולע"ד זו היא כונת רז"ל ברבה פרשת לך לך, פרשה ל"ט סימן ט', עמך נדבות ביום חיליך, עמך הייתי בעת שנדבקת לשמי, בשעה שירדת לתוך כבשן האש וכו'. לך טל ילדותך, לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואומר תאמר שיש בי עון

מיוחד כתשובה. וקשה אמאי אין החרטה מועילה גם בעבירות מצד הדין לעוקרם למפרע, כתוהה על הראשונות במצוות.

**דברי הגרא"ו ב"קובץ
מאמרים" בשם הח"ח**

ויעוי"ש ב"קובץ מאמרים" שכתב: "ושאלתי דבר זה מכ"ק מרן בעל החפץ חיים זצ"ל, והשיב דבתשובה מאהבה הא דעוונות נעשו לו זכיות הוא לפנים משורת הדין. ותשובה מיראה אינה בכלל תוהא על הראשונות, שהרי אינו מתחרט על המעשה עצמו אלא שמתירא מהעונש, ואילו היה העונש נמחל לו לא היה מתחרט כלל על המעשה. עכ"ד. נמצא לפי דברי רבינו, דהא דתשובה מאהבה עוקרת את החטא הוא מצד הדין, דהא בתשובה מאהבה ודאי הוא תוהא על הראשונות". עכ"ד ה"קובץ מאמרים".

ביאור הגר"ד כיו"ב

(ט) והנה כיו"ב ביאר בעל ה"ברכת שמואל", והובא בפתיחה לספר "חידושי ושיעורי מרן רבי ברוך בער", בזה"ל: "ובילדותי ביארתי דאם התשובה מיראה אם כן לא איכפת ליה מעצם העבירה, אלא שירא הוא מהעונש שבכך, ונמצא דהוא מתחרט רק על העונש. אבל אם התשובה מאהבה נמצא דמתחרט על עצם מעשה העבירה, וחוזר בתשובה מהעבירה גופא". עכ"ד.

בדברי הגר"ח הלוי

ויעוי"ש שהוסיף: "אמנם עדיין אין ביאור זה מספיק, דאכתי אמאי נעשות לו זכיות על ידי התשובה. וביאר הגר"ח זצ"ל דכיון דאי אפשר למצות התשובה בלי שיחטא תחילה, הוי ליה החטא כמכשיר מצוה, ומשום הכי נהפכות העבירות לזכיות". עכ"ד.

ביאור המבי"ט והח"ח

וכיו"ב ביאר המבי"ט בספר "בית אלקים" (שער התשובה, פרק י"ד). וכ"כ ה"חפץ חיים" בספרו "שמירת הלשון" (ח"ב פרק א'). - וכבר כתב כן בדרשות הר"ן (דרוש ו').

לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו זכיות, שנאמר (יחזקאל ל"ג, י"ט) ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה. לא קשיא, כאן מאהבה כאן מיראה. ע"ש.

ביאור ה"חפץ חיים"

ובביאור החילוק בין תשובה מיראה שלא מעבירה את הזדונות לגמרי, אלא דעושה מהם שגגות. מה שאין כן בתשובה מאהבה שמעבירה את החטא לגמרי ועושה מזדונות זכיות. מצינו ב"קובץ מאמרים" שבסוף "קובץ הערות" בשם ה"חפץ חיים", דבתשובה מיראה אינו מתחרט על גוף העבירה, ולכן לא חשיב כתוהא על הראשונות. ודוקא כששב מאהבה מתחרט על גוף העבירה, דתוהא על הראשונות, ומהניא תשובתו לעקור העבירות מעיקר הדין.

**ביאור ה"מסילת ישרים" דסגולת
התשובה היא חסד גמור**

(ח) דהנה בספר "מסילת ישרים" (פרק ד') ביאר דסגולת התשובה אינה משורת הדין, אלא חסד גמור לפנים משורת הדין. - וז"ל: "כי לפי שורת הדין ממש, היה ראוי שהחוטא יענש מיד כו', ושלא יהיה תיקון לחטא כלל. כי הנה באמת איך יתקן האם את אשר עיות והחטא כבר נעשה כו', היוכל להסיר המעשה העשוי מן המציאות. אמנם מדת הרחמים היא הנותנת כו', ושהתשובה תנתן לחוטאים בחסד גמור, שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה כו', שהעון סר ממש מהמציאות ונעקר במה שעכשיו מצטער ומתנחם על מה שהיה למפרע, וזה חסד ודאי שאינה משורת הדין". עכ"ד.

קושיית ה"קובץ מאמרים"

ובספר "קובץ מאמרים" הקשה מקידושין (מ:), דאמרינן רבי שמעון בן יוחאי אומר אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות. ופרכינן, וניהוי כמחצה עוונות ומחצה זכיות. ומשני, אמר ריש לקיש בתוהא על הראשונות. ופרש"י, מתחרט על כל הטובות שעשה. וחזינן דהמתחרט על מצוות עשה שקיים, איבד את הראשונות מעיקר הדין בלא חידוש

כמו ארפא משובותם ח"ו. אלא חכם עוקר את הנדר מעיקרו. ומה טל סימן ברכה, אף אתה סימן ברכה, כמ"ש ונברכו בך. ואם יש בידך עונות, לא היו מתברכין בך. ואמרו פרק כשם שאברהם היה עובד את המקום מאהבה". עכ"ד.

בביאור הדרשה "לך טל ילדותך"

וסיים שם ה"דברי אמת", וז"ל: "ולע"ד זה טעם התנא שאמר לפי שאין עושין מאהבה אלא מיראה. והתוס' ז"ל הצריכו עיון דפרק כשם משמע ששניהם לשבח, ופרק היה נוטל משמע שניהם לגנאי. אבל לע"ד דהכא שניהם לשבח, וכמ"ש באחרון דיומא גבי ארפא משובתם. ועוד אמרו שם דהשב מאהבה עונות נעשו לו כזכיות, אבל השב מיראה נעשו לו כשגגות, ולפיכך אברהם ודוד נעשו להם כזכיות, ולפיכך לך טל ילדותך". עכ"ד.

שהייתי עובד עבודה זרה כל השנים הללו. אמר לו הקדוש ברוך הוא לך טל ילדותך, מה טל פורח, אף עוונותיך פורחים. ומה טל זה סימן ברכה לעולם, אף אתה סימן ברכה לעולם הוי, ונברכו בך וכו'. - והרב בעל פרשת דרכים דף ז' כתב, שהוקשה למהר"ש יפה וכי לא היה אברהם יודע כי גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ולא תזכרנה לו הראשונות, אפילו בירך את ה' ועבד עבודה זרה. ותירץ מוהר"ש יפה דאכתי אברהם לא הוה גמיר. - והרב פרשת דרכים הקשה דאיך יתכן דאברהם לא גמיר דבר שתינוקות של בית רבן יודעין, מאחר שהוא יודע הלכות שמחדש הקב"ה. - ואני תמה על שני המאורות הגדולים, איך אישתמיט להו דברי הש"ס סוף פרק החולץ דף מ"ח, וז"ל תניא רבי חנינא בנו של רבן גמליאל אומר מפני מה גרים בזמן הזה מעונים ויסורין באין עליהם, מפני שלא קיימו שבע מצוות בני נח. רבי יוסי אומר גר שנתגייר

כקטן שנולד דמי, אלא מפני מה מעונין לפי שאין בקיאיין בדקדוקי מצות כישאל וכו'. הרי שגר שנתגייר אי כקטן דמי או לא פלוגתא דתנאי היא". עכ"ד.

בתשובה מאהבה נעקרו הזדונות למפרע

ויעוי"ש בספר הנ"ל, שביאר המדרש: "ולע"ד שהיה ירא אברהם שמא הקב"ה רפאו לעתיד, אבל עדיין אותן העוונות לא נמחקו לגמרי, ואינן כמו שחכם עוקר את הנדר מעיקרו, ולפיכך היה ירא שמא יש בידו עדיין מאותן עוונות של עבודה זרה. - ואולי זה המדרש סובר כמ"ד גר שנתגייר לאו כקטן דמי. ולפיכך אמר לו הקב"ה אל תירא אברהם עמך הייתי בעת שנדבק לשמי, והשלכת את עצמך לתוך כבשן האש, ושבת מאהבה גדולה. וכמ"ש זרע אברהם אוהבי. ומה טל פורח, אף עוונותיך פורחים. שמא תאמר מכאן ולהבא

בחובת התשובה ביום הכפורים

לפני ה' תטהרו (ויקרא ט"ז, ל').

בפניא דיומא פ"ה ע"ב

(א) ביומא (פ"ה): שנינו, דרש רבי אלעזר בן עזריה מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חבירו.

קושיית ה"מאיר לעולם"

(ב) ובספר "המאיר לעולם" (דרוש שני) הקשה לשיטת רבינו יונה ב"שערי תשובה" (שער ב' סימן י"ד, ושער ד' סימן י"ז) דס"ל שיש מצות עשה מיוחדת של תשובה ביום הכפורים, ממשנתינו דדרש רבי אלעזר בן עזריה מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, דעבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר, ועל

ויום הכיפורים תולין ויסורים ממרקים, יש שאלה והלא כתוב מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. - והתשובה בזה, כי מה שנאמר לפני ה' תטהרו מצות עשה על התשובה שנחפש דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה' ביום הכיפורים, והטהרה אשר בידנו היא התשובה ותיקון המעשים. אבל מה שכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, שהוא אמור על הטהרה שהשם יתברך מטהר אותנו מן העוון ומכפר עלינו כפרה שלימה ביום הכפורים בלא יסורים, זה נאמר על מצות לא תעשה, אבל על כריתות ומיתות בית דין תשובה ויום הכיפורים תולים ויסורים ממרקים". עכ"ל.

דברי רבינו יונה ב"שערי

תשובה" שער שני

והנה כיו"ב כתב רבינו יונה ב"שערי תשובה" (שער שני סימן י"ד) בזה"ל: "ומצות

עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר, שמע מינה דמכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו אינו ציווי על ישראל שיטהרו עצמם בתשובה ביום הכיפורים, רק הוא הבטחה מהקב"ה שיטהר אותם מכל חטאתם, ולכן ממעט מלפני ה' עבירות שבין אדם לחבירו, שעל זה לא יכפר עליהם לטהרם. - אבל אם נימא כרבינו יונה, דהוא ציווי שישאל יטהרו עצמם ביום הכיפורים בתשובה, אם כן היאך ימעט מציווי זה עבירות שבין אדם לחבירו, הרי פשיטא שחייבים לטהר עצמם גם מעבירות שבין אדם לחבירו.

שיטת רבינו יונה שיש מצות עשה

מיוחדת על תשובה ביום הכיפורים

(ג) דהנה רבינו יונה ב"שערי תשובה" (שער רביעי סימן י"ז) כתב: "ועל זה שאמרו רז"ל (יומא פ"ו.) כי על כריתות ומיתות בית דין תשובה

שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו. עכ"ל.

שיטת הרמב"ם דפליג על רבינו יונה

ה) והנה הרמב"ם (פ"ב דתשובה ה"ז) לא הזכיר שיש מצות עשה לעשות תשובה ביום הכיפורים. - דכתב: "יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכיפורים". עכ"ל. - ומדלא הזכיר שיש מצות עשה מיוחדת ביום הכיפורים, משמע דלא ס"ל כרבינו יונה.

הערה בשיטת הרמב"ם

א) אכן נתקשו בשיטת הרמב"ם, דמכיון דס"ל שאין מצוה מיוחדת ביום הכיפורים של לפני ה' תטהרו, יקשה קושיית רבינו יונה מהא דכתב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם וגו', והיאך נטהרים לגמרי, הרי איכא ארבעה חילוקי כפרה, דעל החמורות אין יום הכיפורים מכפר, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"א מתשובה ה"ד) את ארבעה חילוקי כפרה.

ביאור המהר"ם הכיב בשיטת

הרמב"ם, דפליג ע"ד הלח"מ

ז) והנה לפ"ד הלח"מ משנה" (פ"א מתשובה ה"ב) דארבעה חילוקי כפרה הם רק בזמן הזה. אבל בזמן בית המקדש שיש שיער המשתלח, הוא מכפר אפילו על החמורות. וכן כתב הרמב"ם בפירושו המשניות ביומא (פ"א:). לפי זה אתי שפיר, דהפסוק לפני ה' תטהרו, קמירי בזמן בית המקדש, דהא האי קרא כתיב בפרשת קרבנות יום הכיפורים, וכדדריש בתורת כהנים שם. וכן מציינו בחידושי הריטב"א בשבועות (ג:).

דקדוק המהר"ם הכיב בדברי הרמב"ם

אולם בספר "תוספת יום הכיפורים" ביומא (פ"ה:), פליג, וס"ל דשיטת הרמב"ם דגם בזמן בית המקדש איתא לחילוקי כפרה. - ודקדק הכי מדברי הרמב"ם (פ"א מתשובה ה"ד) שכתב: "עבר על כריתות כו' תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורים הבאים עליו

דריש דאתי למעוטי עבירות שבין אדם לחבירו.

שיטת רבינו יונה דלפני

ה' תטהרו" הוא ציווי

וביאר "המאיר לעולם" דרבינו יונה שכתב דהקרא דמכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, הוא ציווי, קאי אליבא דרבי ישמעאל דס"ל ארבעה חילוקי כפרה. ולכן הוקשה לרבינו יונה דמשמע בקרא דיום הכיפורים מכפר על כל העבירות, והא איכא חילוקי כפרה. ומהאי טעמא כתב רבינו יונה דהקרא דלפני ה' תטהרו הוי ציווי. - ואף על פי דרבי אלעזר בן עזריה אמר את ארבעה חילוקי כפרה משמיה דרבי ישמעאל, י"ל דאמרם משמיה, אבל ליה לא ס"ל הכי.

בחא דידעינן דאין יוהכ"פ מכפר

על עבירות שבין אדם לחבירו

ויעוי"ש בספר "המאיר לעולם" שהקשה, דאם כן מנ"ל לרבי ישמעאל למעט עבירות שבין אדם לחבירו מכפרת יום הכיפורים, דלא מציינו מי שחולק בזה. - וע"ש שביאר דידעינן זאת מסברא חיצונית. והא דאיצטריך קרא לרבי אליעזר בן עזריה, הוא מפני דלשיטתו תשובה ויום הכיפורים מכפרים על כל העבירות החמורות. ואם כן קס"ד דה"ה גם על עבירות שבין אדם לחבירו, לכן צריך קרא דלפני ה' למעט עבירות שבין אדם לחבירו, מה שאין כן לרבי ישמעאל דלדידיה אין יום הכיפורים מכפר רק על לא תעשה גרידא שאין בו כרת. ובהכרח הא דכתיב מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, אינו הבטחה אלא ציווי, וכמ"ש רבינו יונה. ואם כן אין למילף מלישנא דקרא שיום הכיפורים יכפר גם על עבירות שבין אדם לחבירו, ואם כן מסברא חיצונית שמעינן דעל עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר.

הערה מדברי רבינו יונה

שער ד' סימן י"ח

הן אמנם דיש להעיר על דברי ה"מאיר לעולם" הנ"ל, דרבינו יונה ב"שערי תשובה" (שער ד' סימן י"ח) נקט כדרשת רבי אלעזר בן עזריה במשנתנו. שכתב: "ואמרו רז"ל מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, עבירות

עשה מן התורה להעיר אדם את רוחו לחזור בתשובה ביום הכיפורים שנאמר מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, על כן הזהירנו הכתוב שנטהר לפני ה' בתשובתנו, והוא יכפר עלינו ביום הזה לטהר אותנו". עכ"ל.

דברי הריטב"א בר"ה ט"ז ע"א

והנה הריטב"א בר"ה (ט"ז). בד"ה אמר רבי כרוספדאי כו', הביא דברי רבינו יונה. וז"ל: "ומה שנאמר שבינונים תלויים ועומדים עד יום הכיפורים זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה. יש מקשים לא זכו אמאי נכתבין למיתה והלא רב חסד מטה כלפי חסד. ותירצו בתוס' דהכי קאמר עמדו בזכותן נכתבין לחיים דרב חסד מטה כלפי חסד, לא עמדו בזכותן אלא שהרשיעו נכתבין למיתה כרשעים גמורים. - והרב רבינו יונה הוסיף, דלהכי לא קאמר חטאו נכתבין למיתה, משום דהוה מילתא דהוה מן ממילא, שהרי ביום הכיפורים מצוה מן התורה להתודות ולשוב בתשובה, כדכתיב (ויקרא ט"ז, ל') מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, והנה אם עשו מצות עשה זו זכו ונשתכרו, ואם לא עשו כן הרי עברו והרשיעו ונתחייבו". עכ"ל.

יישוב "המאיר לעולם" דרבינו

יונה קאי אליבא דרבי ישמעאל

ד) ובספר "המאיר לעולם" יישב, דרבינו יונה קמירי אליבא דרבי ישמעאל דס"ל ארבעה חילוקי כפרה.

בסוגיא דיומא פ"ה ע"ב

דנראה דתנא דמשנתנו ביומא (פ"ה:), פליג על רבי ישמעאל, דתנן ועל החמורות היא תולה עד שיבוא יום הכיפורים ויכפר. משמע דעל כל העבירות החמורות יום הכיפורים מכפר בצירוף התשובה. - ורבי אלעזר בן עזריה במשנתנו, ס"ל דקרא דלפני ה' תטהרו, היא הבטחה שהקב"ה יטהר אותם, ולכן דריש למעט עבירות שבין אדם לחבירו, שעל זה אינו מטהר אותם. - דהוקשה ליה דהואיל והקרא מכל חטאתיכם וגו', הוי גם כן בכלל ההבטחה לטהרם, אם כן הוא מיותר, דהא כבר נאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, לכן

גומרים לו הכפרה, ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורים כו". עכ"ל. ומהא שכתב הרמב"ם "ולעולם", דקדק המהר"ם חביב דאשמעינן דלא תימא דהא דלא סגי בכפרת יום הכיפורים, והוצרכנו גם ליסורים, היינו בזמן שאין קרבנות. אבל בזמן שבית המקדש קיים, שיש שעיר המשתלח, דשפיר שייך כפרת יום הכיפורים בלא יסורים, עכ"ז אשמעינן דאפילו שיש שעיר אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבועו עליו יסורים.

תירוץ נוסף של ה"תוספת יום הכיפורים"

(ח) ויעוי' בספר "תוספת יום הכיפורים" שכתב: "ואיכא למידק מה בא ללמדנו במה שחזר לומר ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורין". - ותירץ: "עוד אפשר דבא לאפוקי אם היו עליו יסורין כבר קודם יום הכיפורים, ופסקו היסורין קודם יום כפור, ובא עליו יום הכיפורים לא נתכפר לו, דבעינן שהיסורין יבואו עליו אחר יום הכיפורים לכפר לו כפרה גמורה". עכ"ד. והיינו, דהרמב"ם דקדק לברר שאין היסורים מצטרפים לכפר על כריתות ומיתות בית דין, אלא אם כן באו אחרי יום הכיפורים ולא לפניו.

ביאור דברי המהר"ם חביב

והביאור בזה, דעיקר הכפרה הוא התשובה ויום הכיפורים, וכמש"כ הרמב"ם (פ"א מתשובה ה"ג), אלא שיש תנאים להגיע לכפרה זו בעבירות חמורות, דדוקא על ידי יסורים ומיתה מתכפרות על ידי התשובה ויום הכיפורים. - ויתבאר (באות כ"ג וכ"ד) דזהו מש"כ הרמב"ם (בפ"א מתשובה ה"ד) שכפרת יום הכיפורים תלויה ועומדת עד לאחר זמן.

ביישוב הרמב"ם לקושיית

רבינו יונה בשעת

(ט) דהנה רבינו יונה בשערי תשובה (שער ד' סימן י"ז) הקשה על הפסוק בפרשת אחרי מות (ויקרא ט"ז, ל') "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו", והרי אין יום הכיפורים מועיל לכל החטאים, דהא כריתות ומיתות בית דין וחילול השם אינם מתכפרים על ידי

יום הכיפורים. - והרמב"ם יתרוץ, דבאמת כל העבירות מתכפרות ביום הכיפורים, דאפילו העבירות שצריכות יסורים ומיתה, עיקר כפרתם הוא על ידי יום הכיפורים עם התשובה, רק שכדי שתועיל כפרת יום הכיפורים, איכא תנאי שיהיה יסורים ומיתה. אך כל העבירות מתכפרות ביום הכיפורים עם התשובה. וזהו פירוש הפסוק "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם", דמכל החטאות הוצרכנו ליום הכיפורים, אלא שיש חטאות שאינם מתכפרים לשעתן, אלא לאחר זמן.

דברי הרמב"ם פ"ג מתשובה ה"ז

(י) והרמב"ם לטעמיה, שכתב (בפ"ב מתשובה ה"ז) דהא דחייבים לעשות תשובה ביום הכיפורים, אינו משום הפסוק "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו", וכמו שכתב רבינו יונה. אלא כתב דזהו משום שהוא זמן תשובה וסליחה ומחילה חייבים הכל לעשות תשובה. - וז"ל הרמב"ם: "יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל יחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכיפורים". עכ"ל.

ביאור שיטת הרמב"ם

ולשיטת הרמב"ם קשה איך נאמר מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו. - ובהכרח צ"ל דחלקי הכפרה של יום הכיפורים יש שאינם מתכפרים לשעתן, אלא לאחר זמן.

שיטת רבינו יונה דיש חיוב

לעשות תשובה בכל זמן, רק

דביוהב"פ נוסף עוד חיוב

(יא) ובאמת דרבינו יונה ב"שערי תשובה" (שער רביעי סימן י"ז) נקט שיש חיוב לעשות תשובה בכל עת, רק דביום הכיפורים נתוסף עוד חיוב לשוב בתשובה. וז"ל: "כי מה שנאמר (ויקרא ט"ז, ל') לפני ה' תטהרו, מצות עשה על התשובה, שנחפש דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה' ביום הכיפורים, ואף על פי שנתחייבנו על זה בכל עת החיוב נוסף ביום הכיפורים". עכ"ל. - וכן כתב בפתיחת ספרו "שערי תשובה" שיש אזהרה וחובה לשוב

בתשובה. וז"ל: "מן הטובות אשר היטיב השם יתברך עם ברואי, כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם ולנוס מפח פשעיהם וכו' ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו". עכ"ל.

שיטת הרמב"ם שאין חיוב או מצוה לעשות תשובה, אלא רק להתודות

(יב) אולם הרמב"ם לא ס"ל שיש מצוה לעשות תשובה, אלא רק מצוה להתודות. - דכתב (בפ"א מתשובה ה"א) בזה"ל: "כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא, שנאמר (במדבר ה', ו) איש או אשה כי יעשו וגו' והתודות את חטאתם אשר עשו, זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה". עכ"ל. ומבואר דהמצוה היא רק "כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות", דאין התשובה עצמה מצות עשה, אלא הוידוי הוא המצוה.

דברי הרמב"ם כספר המצוות

ובספר המצוות להרמב"ם (מצות עשה ע"ג) לא מנה התשובה למצות עשה אלא הוידוי בלבד. וז"ל: "שצונו להתודות על החטאים והעוונות שחטאנו לפני האל יתעלה ולאמר אותם עם התשובה וכו', והוא אמרו יתעלה (במדבר ה', ו) דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל בה' ואשמה הנפש ההיא והתודו את חטאתם אשר עשו". עכ"ל. - וכן כתב הרמב"ם במנין המצוות הקצר (עשה ע"ג) בזה"ל: "להתודות לפני ה' מכל חטא שיעשה האדם, בשעת הקרבן ושלא בשעת הקרבן, שנאמר והתודו את חטאתם אשר עשו". עכ"ל. הנה לא הזכיר מצות עשה לשוב בתשובה, רק וידוי.

דקדוק המנ"ח בשיטת הרמב"ם כנ"ל

וכבר דקדק כן ב"מנחת חינוך" (במצוה שס"ד סק"ב). - ע"ש דבתחילת דבריו נקט המנ"ח דהתשובה עצמה היא מצות עשה. וז"ל: "דודאי תשובה היא מצוה מחוייבת, דהתורה ציותה אם עבר עבירה דמחוייב לעשות תשובה וגם וידוי, כמו תפילין ומצה ודומיהם, אם כן אם לא עשה תשובה כהוגן

ביום הכפורים לכפר, ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקם. ולא ביאר אם בזה זמן שיש קרבן שוה לזמן שאין קרבן, או קל בזמן קרבן מזמן שאין קרבן. עכ"ד.

הערה בדברי הרמב"ם שבזמן הזה "אין שם אלא תשובה"

טז) אמנם יש להעיר במה שכתב הרמב"ם שבזמן הזה "אין שם אלא תשובה", ו"תשובה מכפרת על כל העבירות", דהא מבואר ביומא (פ"ג.) שאין התשובה מועלת לחודא על כל העבירות. דאמרינן התם, שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה ברומי, שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד, עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו כו'. עבר על לא תעשה ועשה תשובה תולה ויום הכפורים מכפר כו'. עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין ממרקין כו'. אבל מי שיש חילול ה' בידו אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר, ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת. ע"ש. - וכן פסק הרמב"ם (בפ"א מתשובה ה"ד).

בהא דצריך גם כפרת יום הכפורים לעבירת ל"ת

ומבואר דתשובה לחודא לא מועילה על לא תעשה, אלא צריך גם כפרת יום הכפורים. ועל כריתות ומיתות בית דין בעינן גם יסורין. ועל חילול ה' בעינן גם מיתה. ואם כן איך סתם הרמב"ם דבזמן הזה אין שם אלא תשובה, והתשובה מכפרת על כל העבירות.

ביאור ה"כסף משנה"

והנה ב"כסף משנה" יישב, דמש"כ הרמב"ם שבזמן הזה "אין שם אלא תשובה", קאמר דרך כלל, אבל בודאי שיש עבירות שצריכים יותר מהתשובה. - וז"ל הכסף משנה: "כלומר דרך כלל, וכמו שביאר הוא ז"ל בסמוך (בהלכה ד'). עכ"ד.

חקירת ה"מנחת חינוך" האם ארבע חלוקי כפרה צריכים זה לזה

המשתלח, והוא שעשה תשובה. - בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה, התשובה מכפרת על כל העבירות. עכ"ל.

דברי ה"מנחת חינוך"

טז) והנה ה"מנחת חינוך" (מצוה שס"ד סק"ל) כתב כן, וז"ל: "דגזירת הכתוב באם אי אפשר בשעיר, היום מכפר, כגון בזמן הזה. ובזמן שאפשר בשעיר אין היום מכפר, אלא אם כן הקריבו השעיר, ובלא הקריבו אין היום מכפר כלל". עכ"ד.

דברי ה"גבורת ארי"

וכבר כתב כן בספר "גבורת ארי" ביומא (פ"ה:), בד"ה ועל החמורות כו', בזה"ל: "והרמב"ם לקח לו שיטה אחרת לעצמו, שכתב בפ"א מהלכות תשובה, שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה הקלות והחמורות, בין שעבר בזדון בין שעבר בשגגה, בין שהודע לו בין שלא הודע לו, הכל מתכפר בשעיר המשתלח, והוא שעשה תשובה, אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות, ומה הן הקלות ומה הן החמורות, החמורות הן שחייבים עליהם מיתת בית דין או כרת, ושבעת שקר אף על פי שאין בה כרת הרי היא מן החמורות, ושאר מצוות לא תעשה ומצוות עשה שאין בהם כרת הרי הם הקלות. ואח"כ כתב בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה כו'. ואח"כ כתב אף על פי שהתשובה מכפרת על הכל וכו', ע"ש. - נראה הא דמחלק כפרת יום הכפורים בין זמן שאין שעיר לזמן שיש שעיר, הוא משום קושיא זו, דאי יום הכפורים לחוד מכפר, שעיר מאי אהני ליה, אלא ש"מ דיום הכפורים לחוד אינו מכפר עם התשובה, אלא על הקלות, אבל על החמורות בעי נמי יסורים. אבל השעיר במקום יסורין קאי, הלכך בזמן שיש שעיר מכפר לגמרי על החמורות, ואין צריך ליסורין. - עוד מחלק ביניהם, דהשעיר עם יום הכפורים מכפר על הקלות בלא תשובה. אבל יום הכפורים לחוד אינו מכפר אפילו על הקלות אלא עם התשובה. - ויש עוד חלק אחד מארבעה חלוקי כפרה שהוא חילול ה', שאין כח בתשובה לתלות, ולא

עובר בכל רגע על מצות עשה, ואם מת בלא תשובה, כמו שנפרעין ממנו על העבירה שלא אכל מצה, הכי נמי נפרעין ממנו דהיה חייב בעשה תשובה ולא עשה". עכ"ד.

אולם שוב הביא ה"מנחת חינוך" מהרמב"ם דאין מצוה לעשות תשובה, וז"ל: "אך מדברי הרמב"ם שכתב כאן בתחילת פ"א, כל מצות כו' אם עבר כו' כשיעשה תשובה וישוּב מחטאתו חייב להתודות כו' וידוי זה מצות עשה כו' [עכ"ל הרמב"ם]. מבואר בדבריו דאין התשובה מצות עשה, דלא כתב מצות עשה שיעשה תשובה, רק אם בא לעשות מצות עשה שיתודה בפיו, וכן נראה מלשון הרב המחבר [החינוך שכתב: "שנצטוינו להתודות לפני ה' על כל החטאים שחטאנו בעת שננתחם עליהן". עכ"ל]. - אם כן, אם לא עשה תשובה אין לו עונש כלל על מה שלא עשה תשובה, רק על העבירה שעבר". עכ"ד ה"מנחת חינוך".

בביאור הרמב"ם ורבינו יונה לטעמייהו

יג) ונראה דאתיא כטעמייהו, דהרמב"ם דנקט דאין מצוה לשוב בתשובה, כתב (בפ"ב מתשובה ה"ז) דהא דצריכים לשוב בתשובה ביום הכיפורים הוא מפני דזהו זמן תשובה וסליחה וכפרה, ואין זה ילפותא מקרא דלפני ה' תטהרו. - אולם רבינו יונה דס"ל שיש חיוב לעשות תשובה בכל עת, ממילא ביום הכיפורים נתחדש שיש מצוה בפני עצמה לשוב בתשובה בזמן זה, מדכתיב לפני ה' תטהרו.

דעת הרמב"ם בזמן הזה תשובה מכפרת בלא השעיר

יד) והנה ברמב"ם (פ"א מתשובה ה"ב) מבואר דבזמן המקדש נתכפרו ישראל ביום הכפורים על ידי שעיר המשתלח עם התשובה. - וכתב שם (בהלכה ג') שבזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו שעיר המשתלח, "אין שם אלא תשובה". דהיינו שהתשובה עצמה מכפרת בלא השעיר.

דברי הרמב"ם

דיעווי"ש ברמב"ם שכתב: "שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה הקלות והחמורות כו', הכל מתכפר בשעיר

יז) והנה ה"מנחת חינוך" (במצוה שס"ד ס"ק כ"ב) חקר בענין ארבע חילוקי כפרה, אם כולם צריכים זה לזה. דהיינו האם כריתות ומיתות בית דין שצריכות ליסורים, אם הם צריכות גם כפרת יום הכפורים. - או דמועיל להם תשובה ויסורים בלבד. וכן לענין חילול השם שצריך מיתה, האם צריך גם כפרת יום הכפורים ויסורים, או דלמא דמועיל לו תשובה ומיתה בלבד. ולפי זה נמצא דמה שאמרו דתשובה ויום הכפורים אין מועילות לכריתות ומיתות בית דין, הביאור הוא שאין התשובה ויום הכפורים מועילות בעצמם, ולכן צריכות ליסורים במקומם. אבל לעולם בתשובה ויסורים סגי. וכן בחילול ה' שאין התשובה ויום הכפורים ויסורים מספיקים, ולכן צריך מיתה, דמכל מקום השתא דאיכא מיתה מועלת המיתה עם התשובה בלבד, ואינו צריך גם לכפרת יום הכפורים ויסורים.

ביאור ה"יפה מראה" בפלוגתא דבבלי וירושלמי

יח) ויעוי"ש שהביא שבספר "יפה מראה" על הירושלמי (פ"ח דיומא ה"ז), מיייתי שנחלקו בזה הבבלי והירושלמי.

בירושלמי פ"ח דיומא ה"ז

דבירושלמי (שם) גרסינן, ד' חילוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש כו', הא כיצד עבר על מצות עשה ושב מיד כו', העובר על כריתות ומיתות בית דין במזיד, התשובה ויום הכפורים מכפרין מחצה והייסורין בשאר ימות השנה מכפרין מחצה כו'. אבל מי שנתחלל בו שם שמים אין כח לא בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורין למרק, אלא תשובה ויום הכפורים מכפרין שלישי, והמיתה ממרקת בייסורין. ע"ש. - ומבואר דכולם צריכים זה לזה, דכריתות ומיתות בית דין צריכות גם ליום הכפורים, וחילול ה' צריך גם ליום הכפורים ויסורים.

השגת המנ"ח ע"ד ה"יפה מראה"

יט) וכתב ה"מנחת חינוך", דגם מלשון הבבלי משמע הכי שכולם צריכים זה לזה,

דגם כריתות ומיתות בית דין וחילול ה' צריכות כפרת יום הכפורים.

ופליג ה"מנחת חינוך" על דברי ה"יפה מראה". - דהא לשון הגמ' הוא "תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין ממרקין", ומבואר שהיסורין והמיתה אינם אלא בגדר ממרקים ולא בגדר מכפרים לגמרי במקום יום הכפורים.

בדקדוק לשון הרמב"ם

והנה כיו"ב הוכיח ה"מנחת חינוך" מלשון הרמב"ם שכתב: "תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין הבאין עליו גומרין לו הכפרה". עכ"ל.

דברי ה"מנחת חינוך"

כ) דיעוי"ש ב"מנחת חינוך" שכתב: "ומבואר בגמרא [יומא] פ"ו ע"א דתשובה ויום הכפורים תולין, ויסורים ממרקין. וכן כתב הר"מ פ"א [מתשובה] ה"ד. - וכבר כתבתי לעיל [ס"ק י"ח] דנראה דאין צריך יום הכפורים, כמו שפירש רש"י שם ד"ה אמר לו, דתשובה היא עם כולם, אבל שלש הכפרות אין אחת צריכה לחברתה. אם כן בתשובה ויסורין נתכפר לו אף בלא יום הכפורים. אך אשמועינן דאף אם יום הכפורים לא נתכפר לו. אבל בתשובה עם יסורין אין צריך יום הכפורים. - אך מלשון הגמ' ויסורים ממרקין, והיינו גמר, וכן הוא לשון הר"מ כאן, תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין גומרין הכפרה, ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו כו', נראה דתשובה ויום הכפורים גם כן מכפרין קצת רק לא נגמרה הכפרה רק על ידי יסורים, אם כן אפשר דצריך יום הכפורים גם כן לכפר קצת, ואז על ידי יסורים נגמרה הכפרה. וכן מביא בסדר משנה בשם הירושלמי [יומא מ"ב ע"ב], דתשובה ויום הכפורים מכפרין קצת, ע"ש. - אחרי זה ראיתי באגדת ירושלמי עם פירוש היפה מראה, מבואר שם דעבר על כריתות ומיתות בית דין תשובה ויום הכפורים מכפרין שלישי ויסורין שלישי ומיתה שלישי. - ועיי"ש ביפה מראה שכתב דלש"ס דידן אין היסורים צריכין ליום הכפורים, ואין המיתה צריכה ליום הכפורים

וליסורים. - ולהירושלמי כל אחד מהשלש שוים בכפרתם. ואותן החמורות מיסורים ואילך צריכין נמי ליום הכיפורים". עכ"ד.

הערת ה"מנחת חינוך"

כא) אולם ה"מנחת חינוך" העיר, בזה"ל: "אך בש"ס דידן גם כן צ"ע הלשון ממרקין, נראה דגמורין בצירוף אחר, ולא קאמר כמו קודם, יום הכיפורים מכפר, והוי ליה גם כן לומר תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורים מכפרין, ואחרי זה כולם תולין ומיתה מכפרת. - וגם לשון הר"מ גומר, נראה כן. אך אי הוי הר"מ ס"ל כהירושלמי היה כותב כן בפירושו. וצ"ע כעת". עכ"ד.

דברי הירושלמי שכל חלק מהכפרה

עושה מחצה או שלישי, והמנ"ח

ס"ל דהכי ג"כ שיטת הבבלי

כב) ונמצינו למדין מדברי הירושלמי, ולפי דברי ה"מנחת חינוך" כן הוא גם כן שיטת הבבלי, דצירוף אופני הכפרה הוא על ידי שכל אחד מכפר על חלק מהחטא. וכדאיתא בירושלמי, דתשובה ויום הכיפורים מועילים לכפר מקצת מהחטא, ויסורים מועילים לכפר עוד מקצת, ומיתה מועלת לכפר על מה שנשאר. ולכן בכריתות ומיתות בית דין, תשובה ויום הכיפורים עושים מחצה והיסורים מחצה. ובחילול ה' התשובה ויום הכיפורים עושים שלישי, והיסורים שלישי, והמיתה משלים שלישי האחרון.

מדקדוק לשון הרמב"ם מפורש

דעיקר הכפרה הוא יום הכיפורים,

והיפורים ומיתה הם תנאי הכפרה

כג) אכן מדקדוק דברי הרמב"ם (פ"א מתשובה ה"ד) מתבאר דיום הכיפורים הוא עיקר הכפרה, והיסורים ומיתה הם רק תנאי הכפרה. והיינו, דלא כביאור הירושלמי שהצטרפות הכפרות הם למחצה ולשלישי, אלא דתשובה ויום הכיפורים מכפרים באמת על כל העבירות כולם, ומה דאמרינן שכריתות ומיתות בית דין וחילול ה' טעונים יסורים ומיתה, הביאור בזה דכדי שתועיל להם כפרת התשובה ויום הכיפורים דמעיקרא הוצרכו ליסורים

ביאור דברי הרמב"ם דתשובה

ויוה"ב מכפרים על הכל

כה) ומעתה מתבאר דברי הרמב"ם (פ"א מתשובה ה"ג) שבזמן הזה אין לנו אלא תשובה ויום הכיפורים. - וקשה דהא יש ארבע חילוקי כפרה. - אכן לפי מה שנתבאר י"ל דבאמת תשובה ויום הכיפורים מועילות לכל העבירות כולם, ומה שיש עבירות הצריכות גם יסורים ומיתה, הוא תנאי בכפרת יום הכיפורים. אבל עיקר הכפרה הוא התשובה ויום הכיפורים. [ולכן לא הזכיר הרמב"ם (בהלכה ג') יסורים ומיתה, אלא תשובה ויום הכיפורים].

ויום הכיפורים, ואפילו למקצת מן החטא, אלא שאותה כפרה של תשובה ויום הכיפורים תחול לאחר זמן כשקיבל היסורים והמיתה. דהא הרמב"ם קאי על הכפרה של התשובה ויום הכיפורים, וכתב שאותה כפרה אינה מועלת לשעתן אלא לאחר זמן. והיינו, דגדר הציורף של היסורים והמיתה לכפרת התשובה ויום הכיפורים הוא בגדר תנאי. - וזהו שכתב הרמב"ם: "יש עבירות שהן מתכפרים לשעתן, ויש עבירות שאין מתכפרים אלא לאחר זמן". עכ"ל. והיינו, דזמן הכפרה שאני, אבל גם להם חלה הכפרה לאחר זמן כפרת התשובה ויום הכיפורים.

ומיתה. אבל עיקר הכפרה היא על ידי התשובה ויום הכיפורים.

דברי הרמב"ם

כד) דהרמב"ם ביאר ענין ד' חילוקי כפרה, בזה"ל: "אף על פי שהתשובה מכפרת על הכל, ועצמו של יום הכפורים מכפר, יש עבירות שהן מתכפרים לשעתן, ויש עבירות שאין מתכפרים אלא לאחר זמן. כיצד עבר אדם על מצות עשה כו". עכ"ל.

ביאור שיטת הרמב"ם

ומבואר שאותן עבירות אינם מתכפרים לשעתן עדיין כלל על ידי כפרת התשובה

קריאת פרשת כהן גדול ביום הכפורים בעל פה

חדש" דאין בכך איסור, ובזה נקט ה"מגן אברהם" שיש איסור בדבר. אך זהו רק בתורת איסור, ומכל מקום בדיעבד יצא ידי חובת קריאה בתורה. - ויש עוד נידון נוסף, האם כמו שבקריאת שמע קראה למפרע לא יצא, דזהו מדיני המצוה לקרוא כסדר, כמו כן בקריאת התורה, ואפילו בדיעבד לא יצא, ובהכי קמירי התוס' רי"ד דאין דין בקריאה שאינו יוצא ידי חובתו למפרע.

בראיית ה"פרי חדש"

ד) ובעיקר ראיית ה"פרי חדש" דמותר לדלג באותו הספר למפרע מקריאת המלך לפרשת הקהל, דלדעת רש"י בסוטה (מ"א). ד"ה ושמע כו', לאחר פרשת כי תכלה לעשר וברכות וקללות מדלג למפרע וקורא פרשת המלך. [והמהרש"א ביאר, דכשאין מתורגמן אין חוששין לדילוג כלל, אפילו ביותר מכדי שיפסיק המתורגמן. והרש"ש העיר דזהו חידוש, ולא נזכר דין זה בפוסקים. ובתויו"ט הקשה דאדרבה מכיון שאין למלך מתורגמן אם כן יש שהייה טפיה, והוי יותר

שאינן איסור לקרות בתורה למפרע. וז"ל: "דמהיכא תיתי איסורא, דדוקא בקריאת שמע ובמגילה ודכוותה דאיכא קראי לאסור, וכדאייתא רפ"ב דמגילה (י"ז). הוא דלא יקרא למפרע, אבל בעלמא למה לא יקרא. ואשכחן בפרק ואלו נאמרין (סוטה מ"א). גבי מלך שהיה קורא עשר תעשר כי תכלה לעשר, ואחר כך היה חוזר למפרע וקורא פרשת המלך שמפסקת בין עשר לפי תכלה". עכ"ד.

בקושיא מהתוס' רי"ד

ג) והנה התוס' רי"ד במגילה (י"ז), במהדורא תנינא, כתב להדיא כהפרי חדש דאין איסור לקרות בתורה למפרע. וז"ל: "הקורא את המגילה למפרע לא יצא, נ"ל דוקא במגילה כדילפינן מקרא, אבל בתורה אם קראו אדם למפרע יצא". עכ"ל. - ולכאורה קשה מדברי התוס' רי"ד על דברי ה"מגן אברהם".

מיישב הקושיא הנ"ל

ונראה ליישב, דיש בזה תרי נידונים, חדא האם יש איסור לדלג למפרע, וכמו שאין מדלגים בתורה בשני עניינים, משום שמבלבל את השומעים, ובזה נקט ה"פרי

והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחודש וגו' (ויקרא ט"ז, כ"ט).

בדין שאין מדלגין בנביא למפרע

א) הנה בשו"ע או"ח (סימן קמ"ד סעיף א') כתב: "ובתרי עשר מדלגין מנביא לנביא ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו. ה"מגן אברהם" (שם סק"ד) כתב דאסור לדלג למפרע בנביא. וכ"ש בתורה דקראה למפרע אסור. והמשנ"ב (סק"ט) כתב: "והנה יש דעות בין הפוסקים, יש אומרים דדוקא מנביא לנביא אין מדלגין בזה [ואפילו בנביא של תרי עשר] אבל בנביא אחד מדלגין אפילו למפרע אם הם סמוכין ולא יצטרכו הציבור לעמוד בשתיקה. והמגן אברהם (סק"ד) מצדד דבעינן אחד בנביא אחד מותר לקרות למפרע". עכ"ד. ובשעה"צ (שם סק"ט) כתב דאף דהפרי חדש מיקל, במגן גיבורים (אלף המגן סק"ד) כתב דהעיקר כהמגן אברהם". עכ"ד.

דברי ה"פרי חדש"

ב) ויעוי' ב"פרי חדש" או"ח (סימן קמ"ד סעיף א') שכתב לענין כל קריאת התורה,

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי

(ע"ר) מס' 580442473

לעמותה אישור מס הכנסה

לפי סעיף 46

לפקודת מס הכנסה.

משרד:

רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,

טל/פקס: 03-5785091

דוא"ל:

chekermishpat@gmail.com

Chikrei Mishpat Institute

Office:

21 Harav Kotler St.

Bney Brak

Tel / fax: 03-5785091

גנאי לציבור. וכבר הקשה כן המאירי בסוטה (ל"ב). על דברי רש"י, דאם כן אף בפחות מכדי שיפסוק המתורגמן יאסר].

ביישוב דברי ה"מגן אברהם"

ובשיטת ה"מגן אברהם" לכאורה קשה איך מותר לדלג למפרע. וצ"ל דקריאת המלך אינה אלא לחזקם ולזרזם במצוות, ואין נוהגין בה כל דיני הדילוגים.

דברי "תורת הקנאות"

ויעוי' כיו"ב בספר "תורת הקנאות" בסוטה (מ"א). שהקשה איך מותר לדלג בשני עניינים, הרי בשני עניינים אין מדלגין אפילו בפחות מכדי שיפסוק המתורגמן, ואם כן לענין פרשיות המלך שהם כמה עניינים איך מדלגים מהם, ולא שייך לתרץ דאין מתורגמן, דהא אין זה שייך למתורגמן. ותירץ דכיון דקריאת פרשת הקהל אין בה דיני קריאת התורה מפני שאינה להוציא את הרבים ידי חובתן אלא לזרזם ולחזקם במצוות בלבד, וכמו שביאר בספר באר שבע בסוטה (מ"א), ונתבאר לעיל בחקרי חיים (סימן קמ"א סעיף א'), ובקריאה זו ליכא להך דינא.

בתשו' "אהל משה"

ה) הן אמנם דבתשו' "אהל משה" להגרא"מ הורביץ (ח"ב סימן ג') כתב דשאני לענין קריאת המלך בפרשת ההקהל, שאי אפשר בענין אחר, שאין המלך רשאי לקרות בעל פה, משום שקריאתו מן התורה צריכה להיות מתוך הכתב. והיינו כדאיאתא ביומא (ע'). לענין קריאת כהן גדול, דלהביא ספר אחר אי אפשר משום פגמו של הראשון או משום ברכה שאינה צריכה, ולכן הכהן גדול היה קורא בעשור שבחומש הפקודים בעל פה, כיון שהיא ביותר מכדי שיפסוק המתורגמן, וכל זה בכהן גדול ביום הכיפורים, אבל בהקהל יש דין מיוחד שחייבין לקרות מתוך הכתב, משום שנאמר תקרא את התורה הזאת (דברים ל"א, י"ב). - ועי' בריטב"א ביומא (ע'). שכתב דבעשור שבחומש הפקודים יכול לקרות בעל פה מפני שאינה מעיקר הקריאה, שכבר יצא ידי חובה בקריאת אך בעשור שבפרשת אמור, ומה שחוזר וקורא בעשור שבחומש הפקודים אינו אלא כמגיד עבודת היום. ולפי זה י"ל דטעם זה לא שייך במלך שכל הפרשיות שקורא הם מעיקר חובת ההקהל, ולכן אינו יכול לקרות בעל פה. - ובתלמידי רבינו יונה בברכות (ה' ע"א מדפי ה"ף) כתבו דטעם ההיתר הוא משום דפרשיות הקרבנות התיר הכתוב לאומרן בעל פה, מפני שהיא חובה לאמר פרשת הקרבנות בזמן שאין בית המקדש קיים, וכיון שהותר לחובה זו הותר לאומרו תמיד בעל פה. ע"ש. ולפי זה דוקא כהן גדול ביום הכפורים יכול לומר בעל פה משום שהוא פרשת הקרבנות, מה שאין כן במלך דאין זה פרשיות הקרבנות.

